

Міністерство освіти і науки України
Український католицький університет
Факультет суспільних наук

Кафедра соціології

Дипломна робота на тему:

**Практики “уникнення знань” студентською молоддю в Україні:
основні типи, причини та мотиви**

Виконала студентка 4 курсу
бакалаврату за спеціальністю
“Соціологія”, групи – ССО-19Б
Волинець Діана Василівна

Науковий керівник:
проф. Міхеєва О. К.

Львів 2023

Зміст

<u>ВСТУП.....</u>	<u>4</u>
<u>РОЗДІЛ 1 ПРАКТИКИ УНИКНЕННЯ ЗНАНЬ: ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ТА ПІХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ.....</u>	<u>8</u>
1.1 Поняття практики в соціологічній думці та типологія практик порушення академічної доброчесності	8
1.2 Норми, відхилення, нормалізація у світлі порушень академічної доброчесності	11
1.3 Стан вивчення проблеми порушення академічної недоброчесності в Україні	14
1.4 Концептуалізація дослідження практик “уникнення знань”	22
Висновки до розділу 1	23
<u>РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНА ЧАСТИНА АВТОРСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....</u>	<u>25</u>
2.1. ІНТЕРПРЕТАЦІЯ БАЗОВИХ ПОНЯТЬ ТА ОПЕРАЦІОНАЛЬНА СХЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ..	25
2.2. МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПІДХОДИ ЩОДО АНАЛІЗУ ДАНИХ.....	30
Висновки до розділу 2	35
<u>РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИК ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ М. ЛЬВОВА</u>	<u>36</u>
3.1 Поняття академічної доброчесності та загальні тенденції втілення практик порушення.....	36

3.2 ПРИЧИНИ ТА ФАКТОРИ ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ВТІЛЕННЯ ПОРУШЕНЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	45
Висновки до розділу 3	54
<u>ВИСНОВКИ</u>	<u>57</u>
<u>СПИСОК ДЖЕРЕЛ І НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....</u>	<u>2</u>
<u>ДОДАТКИ</u>	<u>2</u>

ВСТУП

Актуальність проблеми

Одним із головних та найбільш обговорюваних понять в дискусіях про вищу освіту в Україні та світі є поняття академічної доброчесності. Якщо академічна доброчесність має сприяти підвищенню якості освіти, то її порушення відповідно може розглядатися як уникнення знань студентами. В Україні проводяться наукові конференції, публічні обговорення, пишуться наукові роботи на тему академічної недоброчесності. Списування, плагіат, корупція і не тільки - це ті явища, студент які систематично обговорюються у зв'язку з питаннями середньої та вищої освіти. Наявність та широке використання різноманітних способів уникнення знань нівелює не лише цінність освіти, а й її основну функцію та мету - отримати та засвоїти якісні знання, які в майбутньому спеціаліст використовуватиме у своїй професії. Наслідками такого стилю навчання можуть бути: низька кількість висококваліфікованих спеціалістів, поширення явища працевлаштування не за спеціальністю, девальвація вищої освіти. Тому, щоб зберегти цінність та функціонування системи освіти в Україні, потрібно мінімізувати академічне шахрайство в діяльності студентів та освітян.

У 2017 році у статті 42 закону «Про освіту» було офіційно визнано та розтлумачено термін академічної доброчесності, перелічено порушення та види академічної відповідальності. *«Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.»* [8] Але як показує практика, не існує дієвих механізмів боротьби із шахрайством академічною недоброчесністю, оскільки такі практики стали буденністю, усі зацікавлені сторони освітнього процесу «покривають» одне одного. Проявами такої взаємодії є співпраця,

відсутність перевірки на виявлення плагіату, та інші. До того ж, сьогодні в Україні спостерігається проблема зміни основної цілі освіти: замість якісних знань та навичок, отриманих в університеті, ціллю стає отримання диплому про закінчення ЗВО, відповідно способи уникнення знань допомагають досягти цієї цілі з меншими зусиллями.

Незважаючи на проблеми та хибні установки, які з'явилися навколо інституту освіти, необхідно поширювати та дотримуватись принципів академічної доброчесності. Першочергова мета ЗВО - надати якісну освіту, чого неможливо досягти за умови поширення практик академічної недоброчесності.

Перш, ніж шукати шляхи вирішення цієї проблеми, потрібно дослідити, які практики є порушенням засад академічної доброчесності та встановити основні причини.

Мета

Дослідити основні типи, причини та мотиви академічної недоброчесності в студентському середовищі сучасних українських вищих навчальних закладів.

Завдання

1. Дослідити поняття практик, норм, відхилень та підходи до вивчення академічної недоброчесності в соціологічній думці.
2. Дослідити український досвід вивчення типів, причин та практик академічної недоброчесності.
3. Провести авторське розвідувальне дослідження серед студентів львівських університетів на предмет виявлення практик та причин академічної недоброчесності.
4. На основі результатів дослідження та аналізу даних, зробити висновки щодо поставлених дослідницьких питань.

Об'єкт

За критерієм носія проблеми: студенти львівських університетів.

За критерієм проблемної ситуації: основні типи, причини та мотиви порушень засад академічної доброчесності студентами львівських вищих навчальних закладів.

Предмет

Порушення академічної доброчесності як практики “уникнення знань” студентською молоддю

Теоретико-методологічні засади дослідження

Для проведення авторського дослідження було обрано в якості його парадигми теорію раціонального вибору та теорію нормалізації відхилень. Метод збору інформації - кількісне онлайн-опитування. Метод обробки та інтерпретації даних - аналіз у програмі SPSS.

Емпірична база

В рамках роботи проведено розвідувальне кількісне дослідження методом онлайн-опитування. Польовий етап роботи тривав з 27.04.2023 р. по 11.05.2023 р. В ході дослідження було опитано 160 студентів (Український католицький університет (далі – УКУ), Львівський національний університет ім. Івана Франка (далі – ЛНУ), Національний університет «Львівська Політехніка» (далі- НУЛП), Львівський національний медичний університет (далі – ЛНМУ) та інші). Респондентам було розіслано анкету у випадковому порядку, також поширено у телеграм-чатах львівських університетів.

Усі висновки пілотного онлайн-опитування мають попередній характер та є узагальненими та потребують уточнення у подальших дослідженнях.

Структура

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел та наукової літератури, який налічує 28 позицій та додатки. Всього дипломна робота складає 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ПРАКТИКИ УНИКНЕННЯ ЗНАНЬ: ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ТА ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ

1.1 Поняття практики в соціологічній думці та типологія практик порушення академічної доброчесності

Студентське та університетське життя складається із чисельних соціальних практик, які стосуються спілкування (як в університеті, так і поза ним), адаптації до навчання та навчального середовища університету. Ця робота присвячена дослідженню групи практик, які стосуються процесу навчання і охоплюють різні студентські практики «уникнення знань» (тобто варіації порушень академічної доброчесності). Перш ніж вивчати безпосередньо ці практики, класифікувати їх, шукати причини такої поведінки та дій, необхідно визначити поняття “практика” в соціологічній думці.

Соціальні практики у своїх працях розглядали соціологи Е. Гідденс, П. Бурдьє, П. Бергер, Г. Гарфінкель, Т. Парсонс, А. Шюц, М. Фуко та інші.

У своїх працях поняття соціальних практик Ентоні Гідденс розглядає в контексті теорії структурації, яка побудована на дуальності структури. Ідея в тому, що соціальні актори (агенти) та структура є нероздільними та взаємовідтворюваними. Практики постійно відтворюється акторами та одночасно творять структуру, правила, які і впливають на дії акторів. [14]

Соціальна практика в нього постає як одиниця аналізу, вона є похідною від соціальної дії. Соціальні практики в теорії Гідденса постають головним предметом соціальних наук. Вони є впорядкованими в просторі та часі, відбуваються в певному контексті. Гідденс наголошує, що ці соціальні практики актори не формують, а лише відтворюють їх - головну роль у формуванні практик

відіграє саме структура, яка формується з масиву правил і ресурсів а також з дій акторів.

Хоч поняття “практика” і походить від соціальної дії, Гідденс цим не обмежується, оскільки важливим аспектом є рутинізація цих соціальних дій. [14] Особливо, коли стосується функціонування соціальних інститутів, найбільш стійкі рутинні та безперервні практики (сформовані структурою) формують соціальні інститути та є тим аспектом, який подовжує їхнє функціонування.

Дещо відмінне розуміння практики представляє П'єр Бурдьє в рамках теорії структурного конструктивізму. Його теорія базується на ключовому понятті габітуса. Габітус - це система стійких набутих схем сприйняття, мислення, стилю дії, це певна система особистих диспозицій, які набуваються з досвідом і можуть змінюватися залежно від обставин. Через ці схеми актори сприймають світ та здійснюють свої практики. [11] Габітус є тим основним механізмом, який забезпечує функціонування практик та регулює їх. Саме через повсякденні практики можна зрозуміти та ідентифікувати людину за критерієм віку, статі, соціального класу, зайнятості і тд. Через практики актори соціалізуються відповідно до своїх диспозицій, габітусу.

Габітус структурує соціальну реальність з двох позицій, суб'єктивної та об'єктивної, відповідно, практиками вважається два види дій: обґрунтовані та цілеспрямовані дії, що здійснюються для певних змін і звичайні, щоденні дії, які не потребують пояснення та часом бувають рефлексивними або здаються позбавленими сенсу, нелогічними. [10]

Основною відмінності теорії Бурдьє від Гідденса є свідомість намірів акторів у рамках своїх теорій. У Гідденса актори рефлексивні, оскільки вони можуть розмірковувати на своїми діями і діяти відповідно до своїх намірів, проте у рамках структури. Ця їхня можливість формує структуру, оскільки є частиною їхніх дій та практик. Натомість у Бурдьє свідомо рефлексія не впливає на соціальний процес та не змінює габітусу.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) ст. 42 «Академічна доброчесність» існують такі типи практик порушень академічної доброчесності: *академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання*. У даній роботі буде розглянуто та досліджено 4 із цих типів практик: *академічний плагіат, списування, обман та хабарництво*, які є найчастішими практиками, що втілюють студенти університету. Розгляд саме цих практик на етапі розвідкового дослідження дозволить нам припустити, які є головні тенденції втілення практик академічного шахрайства та окреслити причини.

Академічний плагіат - «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства». [8] Цей тип порушення засад академічної доброчесності втілює такі практики: дослівне запозичення тексту без оформлення цитат з посиланням, використання фактів, ідей без посилання на джерело (окрім загальновідомих фактів), перефразування та інші. Студентам важливо мати навички коректного оформлення джерел та посилань та не допускатись типових помилок, оскільки це може бути розглянуто як різновид академічного плагіату.

Списування - «виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання». [8] Найбільш поширеним типом списування є використання інформаційних джерел на екзаменах, під час заліку, на контрольних роботах. Йдеться про так звані «шпаргалки».

Обман - «надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування». [8] Окрім зазначених у визначенні типів, також

варто внести в список здачу роботи підставною особою, продаж або купівлю письмових робіт, свідоме викривлення інформації, переліку джерел, надання будь-якої неправдивої інформації, що стосується написання робіт, відвідування занять та іншої навчальної діяльності.

Хабарництво — «надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі».[8] Хибно вважати, що корупція реалізується лише у фінансовій формі, пропонування послуг, купівля офісного чи будь-якого іншого приладдя це також хабарництво.

У цьому дипломному дослідженні буде розглянуто 4 типи порушень академічної доброчесності серед студентів, а саме плагіат, списування, академічний обман та хабарництво, як часто вони вчиняють такі дії та яке їхнє ставлення до цих практик.

1.2 Норми, відхилення, нормалізація у світлі порушень академічної доброчесності

Розглядати проблему відтворення практик академічної недоброчесності варто через поняття норми та відхилення від норми (оскільки практики академічної недоброчесності сприймаються в академічній культурі як відхилення). В науковому знанні норма визначається як сукупність вимог та очікувань, які висуває суспільство, соціальна група, організація, з метою здійснення поведінки встановленого зразка. [20] Соціальні норми регулюють поведінку людей у соціумі і таким чином, забезпечують соціальну стабільність. Вони можуть бути формальними, зазначені в Законі чи відповідних документах,

або ж неформальними, які виступають усними домовленостями між учасниками взаємодії.

В функціонуванні інституту освіти, зокрема закладів вищої освіти, також є свої норми поведінки. Вони стосуються комунікації між викладачами, студентами та адміністрацією, а також самого процесу навчання, викладання чи вивчення інформації.

Зазвичай соціальну поведінку та норми, які притаманні їй, індивіди формують та здобувають в процесі соціалізації у новому середовищі. В університеті діють певні шаблони та норми поведінки, і він студент чи студентка, які щойно вступили в університет, зацікавлені ці правила засвоїти для успішної адаптації та соціалізації в університетському середовищі. В соціологічній думці одним з тих, хто розглядав поняття норми, був Еміль Дюркгайм. В його праці “Правила соціологічного методу” поняття соціальної норми ототожнюється з соціальним фактом. За його теорією, соціальні норми існують незалежно від індивідів, поза їх свідомістю і формуються або підтримуються колективно. Еміль Дюркгайм акцентує на тому, що ці соціальні норми наділені силою примусу та “тиснуть” на індивіда, тим самим спонукаючи його діяти відповідно до цих норм. Вони контролюють дії індивіда. Цей примус мало відчувається, коли індивід слідує соціальним нормам, а коли відходить, або ж порушує їх – вони намагаються перешкоджати цим діям та відбувається певною мірою покарання - індивід може бути засудженим соціальною групою або відкинутим нею. При цьому, норми підтримують соціальний порядок та стабільність соціальної групи. [28] Якщо ж в соціальній групі втрачаються соціальні норми, а нові ще не є твердо встановленими, відбувається стан аномії. Аномія - це стан, коли суспільство чи певна соціальна група не має чітко визначених та нормованих правил, відповідно порушується суспільний порядок, стабільність, через що з’являються девіації. Цю тематику також розвинув соціолог Роберт Мертон. В його вченні аномія є одним із чинників, які сприяють виникненню девіантної поведінки. В межах

концепції структурного функціоналізму в центрі уваги перебуває певна згода, яка «укладається» між ціллю та засобами її досягнення, це він називає конформністю. Через невідповідність між легальними способами досягнення цілі та самої цілі і відбувається девіація. Ці теорії чудово описують ситуацію академічної недоброчесності в українських університетах.[21]

Виникає дисонанс, ціль закладів вищої освіти - надати якісні практичні знання і диплом, що свідчить про успішне завершення навчання. В ситуації, коли студенти протягом усього періоду навчання виявляють академічну недоброчесність, втрачається місія і цінність освіти як такої. Проблема полягає в тому, що ціль «отримати диплом» може перевищувати ціль «отримати знання». Головна мета освіти в цьому разі стає другорядною. Саме тому, якщо розглядати істинну мету освіти - ціль (знання) не відповідає засобам досягнення (академічна недоброчесність). Якщо розглядати 4 типи девіацій, які подає Мертон, то дану проблему ми відносимо до другого типу: ритуалізм.[21] Основна особливість цього типу - перебільшення способу досягнення цілей. Студенти навчаються щоб отримати диплом, з яким їх влаштують на хорошу роботу, але головна мета (отримати знання, якими доведеться оперувати в подальшій праці) може відступати на другий план. Якщо ми припускаємо, що для студентів важливіше отримати диплом, а не знання, то активне порушення засад академічної доброчесності можна пояснити теорією раціонального вибору Дж. Коулмана. [26] Відповідно до неї, при виборі стратегії, люди обирають ту, яка буде найбільш ефективною для досягнення потрібного результату. Знову ж, різноманітні прояви академічної недоброчесності спрощують процес навчання і, відповідно, отримання диплому. І якщо студент знає, що він може списати чи дати хабар замість того, щоб наполегливо вчитися, то він / вона раціонально обирають те, що дається меншими зусиллями.

Проте особливої уваги в цій роботі я хочу приділити феномену нормалізації академічних порушень. Списування, хабарництво, плагіат є варіантами

відхилення від норми та загальних академічних чеснот. Відповідно до ідей Еміля Дюркгайма, відбувається певний ланцюг дій : соціальна норма, відхилення, санкції. Коли санкцій не відбувається, або вони відбуваються в незначній мірі, відхилення стають частішими, і в стані анемії, коли звичні соціальні норми не виконують своїх функцій, ця девіантна поведінка нормалізується. [21] Формуються нові норми для суспільства, яким починають слідувати індивіди. Практики академічної недоброчесності також нормалізувались у навчальному процесі студентів через різноманітні фактори, які на це повпливали. Відповідно в академічному середовищі університету спостерігається дуальність соціальних норм. З одного боку, всі учасники знають, що певні дії є неприпустимими, оскільки це зазначено у відповідних документах та відповідає чеснотам освітян, але, як показують дослідження [1], на рівні практик ці дії постійно відтворюються. Тому одним із завдань даного дипломного дослідження є дослідити, чи дійсно ці практики нормалізувались з точки зору студентів.

1.3 Стан вивчення проблеми порушення академічної недоброчесності в Україні

Щоб якісно оцінити стан вивчення проблеми академічної недоброчесності в університетському просторі України, спершу варто проаналізувати, які з цих питань вже знайшли відображення в наукових публікаціях. У 2015 р. було проведене комплексне дослідження академічної доброчесності на національному рівні організоване за участі Харківського Національного університету ім. Каразіна *“Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку”* 2015 р. [1] В ході дослідження було опитано 1928 студентів та 374 викладачів з 25 університетів України. Було виявлено що 78%

студентів складають іспити не самостійно, 67% з списують під час іспиту, 23% студентів вказують на випадки отримання оцінок за послуги або гроші. Понад 90% студентів вдаються до плагіату в різних формах, найчастіше - це переписування матеріалу з Інтернету своїми словами. Такі результати свідчать про низький рівень академічної культури серед студентів та значні проблеми в системі української вищої освіти.

У 2015 році Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та фірмою «Ukrainian sociology service» було проведено опитування студентів, щодо їхньої думки про вищу освіту, де була розкрита тема корупції, що також являється виявом академічної недоброчесності. [3] Також було вказано причини, чому студенти вдаються до такого виду шахрайства – по-перше, це доступність та легкість купівлі робіт і списування (45% опитаних); по-друге, студенти не бачать зв'язку між даними роботами та майбутньою професією (31%).

Ці обидва дослідження були проведені у 2015 р., протягом 8 років відбулось чимало змін в університетській спільноті, особливо як наслідок всесвітньої пандемії, що розпочалась у 2020 р. та повномасштабного вторгнення росії в Україну у лютому 2022 р. Ці події “завдали удару” звичному навчальному процесу, оскільки було впроваджено дистанційний формат навчання. Нові рамки та форми навчання створили умови для появи нових практик «уникнення знань» як, наприклад, “вимкнені камери”, що в окремих випадках можуть свідчити про обман, прогулювання зі сторони студентів. За таких умов зменшується контроль, відповідно важче відслідкувати списування на екзаменах, заліках та інші. Ці нові форми та методи навчання створили чимало нових ситуацій порушень академічної доброчесності. Різні університети з різною інтенсивністю відслідковують та реагують на ці нові прояви, відтак на сьогодні ми не маємо однозначної картини щодо нових практик «уникнення знань» та їх поширеності в студентському середовищі. Також, через брак досліджень, ми не маємо нових, “свіжих” даних про означені вище проблеми. Незважаючи на те, що питання

академічної доброчесності на слуху, викладачі та студенти систематично інформуються про необхідність дотримання цих засад, проблема і далі залишається актуальною. В Україні мало соціологічних напрацювань на цю тему, більшість досліджень є внутрішньо університетськими та не охоплюють усієї палітри порушень академічної недоброчесності (наприклад, досліджується лише практики плагіату, хабарництва). Як показують минулі дослідження, ситуація є проблематичною, тому потрібно шукати розв'язання цих проблем. Проведення комплексних досліджень з вивчення практики академічної недоброчесності в студентському середовищі може надати науково обґрунтовані дані, необхідні для прийняття рішень та ініціювання змін в навчальному середовищі українських вищих навчальних закладів.

Вперше поняття академічної доброчесності на законному рівні було згадано у Законі України про освіту 2017 р. [8], у списку принципів освітньої діяльності та засад державної політики в сфері освіти. У статті 42 цього Закону було розкрито це поняття, визначено, що є дотриманням академічної доброчесності зі сторони педагогічних чи наукових працівників та здобувачів освіти, та які практики є порушенням. Також перераховано санкції, до яких притягуються у випадку порушення та порядок виявлення та встановлення факту порушення академічної доброчесності. Відповідно до Закону, порушенням академічної доброчесності вважається академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання.

В Україні у 2020 р. було створено Офіс доброчесності НАЗК, після перезавантаження Національного агентства з питань запобігання корупції. Це антикорупційне агентство, яке діє на загальнонаціональному рівні, створено Кабінетом Міністрів України, заснований Олександром Новіковим після подій Євромайдану 2014 р. Офіс доброчесності НАЗК серед інших питань працює і над просвітництвом з питань академічної доброчесності та антикорупційних питань

в сфері освіти. Команда визнає, що в українській освіті присутній феномен недоброчесності та хабарництва та намагається збільшити обізнаність щодо чеснот доброчесності шляхом поширення корисної інформації, в тому числі і в ігровій формі. [26]

Також в Україні функціонує Нова українська школа (НУШ). Це одна з реформ, ініційована Міністерством освіти і науки, метою якої є створення нової комфортної школи для учнів, в якій вони зможуть отримати не лише теоретичні, а й практичні знання та змалку засвоїти принципи академічної доброчесності. Наразі ця реформа вже діє для учнів початкових класів. Відповідно до принципів НУШ змінюється система оцінювання, учні не отримуватимуть звичні бали, тому зможуть переключити увагу на отримання знань, а не оцінок. Такі проекти та реформи є важливими для інституту освіти, зокрема для вищих навчальних закладів, оскільки саме в шкільні роки діти та підлітки формують своє ставлення до освіти та будуть свої звички щодо навчального процесу. Ймовірно, якщо школяр завжди списував, не виконував домашнє завдання та загалом ставився до навчання зневажливо, він перенесе ці практики і в своє університетське навчання. [22]

Питання академічної доброчесності регулюється не лише на загальнонаціональному рівні, а й в нормативних документах університетів - Положеннях про забезпечення академічної доброчесності. Для аналізу були обрані положення про академічну доброчесність трьох львівських університетів: Українського католицького університету, Львівського національного університету ім. Івана Франка, Національного університету "Львівська політехніка". Всі ці положення були укладені з урахуванням основних документів (Закону України "Про освіту", Закону України "Про вищу освіту", Закону України "Про авторське право і суміжні права"), інших законодавчих актів та внутрішніх положень університетів. Додатково УКУ посилається на дотримання етичних норм та християнської моралі, ЛНУ та НУЛП прагне

забезпечити якість вищої освіти, дотримання наукової етики та запобігти плагіату.

У положенні НУЛП акцентовано увагу на чеснотах та принципах доброчесності, положення пояснює, що означає дотримання академічної доброчесності для здобувачів освіти, науково-педагогічних працівників. Це не лише чесність, яка втілюється в навчальних практиках, але й позиціонування себе як свідомого громадянина України, постійне підвищення кваліфікації, прагнення до нових знань, уникнення будь-яких дій на основі особистого інтересу, відносини побудовані на повазі, розвиток в собі лідерські якості. Також викладено організацію роботи Комісії з питань академічної доброчесності та відповідальність за порушення. Важливо зауважити, що у Положенні акцент саме на чеснотах та внутрішніх почуттях, а не на прикладах академічних порушень, через що студенти можуть не брати до уваги саме цей аспект і не розуміти, що саме є цими порушеннями. [5]

У Положенні про забезпечення академічної доброчесності у ЛНУ чітко визначені поняття академічної доброчесності та практик його варіації, описано університетську культуру академічної доброчесності та визначені рамки доброчесної академічної поведінки для наукових, педагогічних, науково-педагогічних працівників та для здобувачів освіти. Також прописано порядок перевірки на факт порушень, академічну відповідальність, та що не менш важливо, порядок подання апеляції, у разі незгоди з результатами перевірки, наприклад, на плагіат. [6]

Положення УКУ ще в назві («Положення про запобігання академічному плагіату та іншим видам порушень академічної доброчесності ...») визначає головним порушенням академічний плагіат. Саме академічному плагіату та його підвидам призначений окремий підрозділ (2.1, 2.2) і окремо розглянуто інші види порушень, які уніфіковані у всіх університетських положеннях та визначені в цілому однаково. Було додано 2 пункти: використання несанкціонованої

допомоги та виконання роботи під іменем іншого здобувача. Їх зазвичай відносять до академічного обману. Важливим є те, що у Положенні викладено детальні рекомендації з попередження академічної недоброчесності, це свідчить, що університет інформує студентів та викладачів та популяризує принципи академічної доброчесності. Порядок розгляду фактів академічної недоброчесності викладено для кожного із виду пошушень окремо, детально розписано про виявлення академічного плагіату. Саме це положення виявилось найбільшим за обсягом та наповненням. [7]

В рамках дипломної роботи також було проведено експертне інтерв'ю з Романом Озимоком, який брав участь у створенні Кодексу з академічної доброчесності для студентів юридичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка. Створення кодексу було ініційоване заступником декана факультету, в створенні брали участь дві сторони - студентський та викладацький склади. Зі сторони студентства брали участь голови студентських організацій, Роман на той час був президентом студентської організації "ELSA Lviv". Структура кодексу була запозичена з нормативних документів інших університетів. В кодексі розглядаються поняття плагіату, конфлікту інтересів, необ'єктивність оцінювання, списування, загалом, всі види порушення академічної етики. Особливу увагу було приділено комісії з етики та академічної доброчесності, оскільки на думку Романа, існують певні упередження, коли студент вирішує звернутись до комісії (наприклад коли члени комісії лише представники викладацького складу студент може боятись висловлювати свою думку проти, або ж він може хотіти подати своє звернення анонімно). Після створення такої чіткої інструкції, спостерігається збільшення кількості звернень, що свідчить про дієвість запровадження таких документів. [19]

Проте не варто обмежуватись лише закладами вищої освіти чи школами, коли йдеться про важливість дотримання засад академічної доброчесності. Існує також проблема і в науковому середовищі. У 2020 р. відбувся скандал за участі

колишнього міністра освіти Сергія Шкарлета, у його статті для докторської дисертації було виявлено 87,4 % збігу із працями інших науковців, що є безумовним фактом плагіату. На момент призначення його на посаду, його вже звинувачували у плагіаті, проте Шкарлет заперечував це. Особливого розголосу ця ситуація набула серед студентів, коли студенти Національного університету «Києво-Могилянська академія» у лютому 2022 р. оголосили страйк, через невизнання тогочасних виборів президента академії. Вони вимагали відставки Сергія Шкарлета з посади міністра, визнання результатів виборів ректора в Києво-Могилянській академії та призначення Сергія Квіта на цю посаду, а також підтвердження права українських університетів на автономність. . Міністр освіти та науки України Сергій Шкарлет пішов у відставку лише 20 березня 2023 р. Новий скандал з новим міністром освіти Оксеном Лісовим та плагіатом, знайденим в його роботі ще раз підтверджує загрозливу поширеність практик академічної недоброчесності в українському науковому та освітньому середовищі.

Зазвичай порушенням академічної доброчесності звикли зводити лише до плагіату (не лише в навчальному процесі, а й у науковій роботі), списування та хабарів. Проте як було вказано вище, список порушень значно ширший. Навесні 2023 року відбувся скандал за участі медійної особи на просторах Ютуб та Інстаграм, так званим, Спартак Субботою. Популярність він здобув як ведучий шоу “Подкаст терапія” та людина, яка позиціонувала себе як психіатр та психотерапевт когнітивно-поведінкової терапії. Ілля Полудьонний опублікував резонансне розслідування в онлайн-медіа “Свідомі”, в якому розвіялись факти, які Спартак Суббота поширював щодо своєї наукової та професійної діяльності. А саме приписування собі статусу кандидата наук ще до того, як він його реально отримав, для отримання кандидатської він публікував свої статті в українському журналі, який створений та розміщений на українському сервері (за вимогами статті повинні бути опубліковані на закордонних наукових ресурсах), поширення

неправдивої інформації щодо отримання медичної освіти і багато інших деталей. Саме ця ситуація є чудовим прикладом академічного обману, що також входить в список порушень академічної доброчесності. Думки суспільства розділились, частина його аудиторії підтримує його та нівелює відсутність освіти та академічне шахрайство. Звучали такі думки : *“Це все дрібниці. Важлива внутрішня сутність, а не папірці. ... регалії (наукові) - ніщо”, “Не обов’язково мати освіту щоб бути досвідченою людиною і супер спеціалістом!”*, *“ Знаю одне, спеціаліст може бути дипломованим, але по факту тим дипломом ... (він не потрібний), є люди обдаровані, які читанням, цікавістю, аналітикою стають краще дипломованих”*[особиста сторінка]. Відповідно побутує думка, що освіта не несе цінності в сьогоdnішній реальності, і тому порушення будь-який академічних чеснот не є порушенням як таким. Все це свідчить про девальвацію української вищої освіти, яка стала результатом тривалого існування культури академічної недоброчесності. Оскільки ми спостерігаємо її прояви на такому високому рівні – ми можемо говорити саме про культуру, а не поодинокі випадки. А також і про те, що подібні порушення нормалізувалися в освітньому та науковому середовищі в Україні. Девальвація цінності дипломів (як документів, що підтверджують кваліфікацію людини) також свідчить про поширення практик академічної недоброчесності, які відомі всім і це змушує суспільство ставити під сумнів диплом, оскільки навчальні заклади не сприймаються в суспільстві як гаранті якості. [15]

Ці ситуації можна також розглядати з позиції репутаційних втрат для порушників і тих, хто вдається до академічної недоброчесності, особливо якщо він/вона планують займатись науковою діяльністю чи робити політичну або професійну кар’єру. Тексти наукових кваліфікаційних робіт знаходяться у відкритому доступі, відповідно навіть якщо при їхньому захисті не було виявлено плагіату, це може відбутися пізніше. Підсвідомо для суспільства, факт виявлення плагіату може нівелювати всі інші наукові здобутки, навіть якщо плагіату в

інших роботах виявлено не було. Такі дії в довготерміновій перспективі можуть задати серйозний удар кар'єрі науковця. Розголос у такій справі має подвійні наслідки. З одного боку наявність суспільної реакції говорить про те, що суспільство (освітня чи наукова спільноти) все ще протистоять цим практикам і не готові миритися з їх розповсюдженням та нормалізацією. Однак з іншого, такі дебати ще більше девальвують цінність наукової та освітньої діяльності, формуючи у суспільства хибне уявлення про те, що вища освіта втратила свою цінність.

Важливо зауважити, що Сергій Шкарлет, що перебував на посаді Міністра освіти та Спартак Суббота, який є лідером думок та інфлуенсером, мають вплив на молодь і своїми порушеннями базових засад академічної доброчесності нівелюють цінність освіти та чеснот доброчесності на своєму прикладі. Студенти підсвідомо розуміють, якщо це дозволено їм (високопосадовцям, науковцям, експертам) то і вони можуть так вчиняти..

1.4 Концептуалізація дослідження практик “уникнення знань”

Теоретико-методологічною рамкою даної роботи є теорія раціонального вибору Дж. Коулмана та теорія нормалізації відхильної поведінки. В рамках теорії раціонального вибору люди обирають поведінку, яка видається їм найбільш ефективною для досягнення поставлених цілей. Через призму теорії нормалізації відхильної поведінки зможемо дослідити одну із ймовірних причин шахрайства поширення практик академічної недоброчесності.

Концептуальна схема дослідження

Концепт	Залежні змінні	Питання в анкеті	Предиктори
Нормалізація девіантної поведінки	Індекс інтенсивності втілення практик академічного шахрайства	Індекс, сукупність всіх практик(17.1, 17.2, 17.3, 17.5, 17.6,17.7,17.8, 17.11, 17.12, 17.13, 17.14, 17.15, 17.18, 17,19) Індекс, плагіат(17.1,17.2,17.3,17.5) Індекс практик списування (17.6, 17.7, 17,8) Індекс практик обману (17.11,17.12,17.3,17,14, 17.15) Індекс практик хабарництва (17.18, 17,19)	Причини: нормалізація поведінки; викладачі своїми діями спонукають студентів до порушень; чи розділяє студент цінність академічної доброчесності; позиціонування групи практик як не порушення чи порушення; чи потребує певна група практик санкцій;
Перевага раціонального вибору	Індекс інтенсивності втілення практик академічного шахрайства	Індекс, сукупність всіх практик(17.1, 17.2, 17.3, 17.5, 17.6,17.7,17.8, 17.11, 17.12, 17.13, 17.14, 17.15, 17.18, 17,19) Індекс, плагіат(17.1,17.2,17.3,17.5) Індекс практик списування (17.6, 17.7, 17,8) Індекс практик обману (17.11,17.12,17.3,17,14, 17.15) Індекс практик хабарництва (17.18, 17,19)	Обізнаність поняттям академічної доброчесності; курс; середній бал; залученість студента до навчального процесу; активна мотивація продовжувати навчання; пасивна мотивація продовжувати навчання; незадоволеність навчальним процесом; особисті причини.

Висновки до розділу 1

Правила та засади академічної доброчесності є важливою складовою функціонування інституту освіти, головна мета якої отримати якісні знання для своєї професійної діяльності. Вдаючись до академічних порушень, студент ймовірно не зможе якісно засвоїти інформацію, відповідно мета закладів вищої освіти нівелюється. Теоретико-методологічною рамкою дослідження є теорія нормалізації відхильної поведінки та теорія раціонального вибору. Це поєднання допоможе розглянути причини, мотиви і прояви академічної недоброчесності в українських університетах та висунути припущення щодо походження цих практик. Важливим аспектом є те, що на академічному та законодавчому рівні ці

дії є порушенням і на словах засуджуються, але на рівні повсякденних практик деякі із них, в залежності також від середовища університету, вважаються нормою та постійно відтворюються.

Для майбутнього аналізу обрано 4 типи практик порушення академічної доброчесності: плагіат, списування, академічний обман та хабарництво.

результаті аналізу даних щодо академічної доброчесності в Україні було виявлено деякі негативні тенденції. Порушення академічної доброчесності фіксується не лише на рівні закладів освіти, університетів, школи, але й на науковому рівні, що є серйозною загрозою для репутації не лише безпосередньо науковця, але й для усього українського наукового середовища. На жаль, в Україні немає свіжих соціологічних досліджень та напрацювань на цю тематику, останні проводились 5-8 років тому. Через те, що за цей період часу відбулось багато змін, зокрема в процесі навчання та системі освіти, неможливо адекватно оцінити актуальну ситуацію та на фоні цієї оцінки вносити зміни в навчальний процес чи реформи.

На рівні університетів, здебільшого відбувається інформаційна робота щодо цінності дотримання академічної доброчесності. В кожному університеті є Положення про академічну доброчесність, де прописані типи порушень, процес комісії виявлення порушень та апеляційні процеси, що дозволяє ознайомитись студентам детальніше з цими засадами.

Враховуючи теоретичні рамки та ситуацію в Україні, було вирішено провести розвідувальне дослідження на тему практик порушення академічної доброчесності на прикладі студентів львівських ЗВО.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНА ЧАСТИНА АВТОРСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Інтерпретація базових понять та операціональна схема дослідження

Інтерпретація базових понять:

Практики “уникнення знань” - дії студентів, які порушують засади академічної доброчесності, стосуються плагіату, списування, академічного обману та хабарництва. (авторське визначення)

Практики, що не є порушенням – практики, які помилково студенти можуть вважати порушенням, проте вони такими не є і не заперечують засад академічної доброчесності (авторське визначення)

Причини втілення практик “уникнення знань” - фактори, які ймовірно впливають на те, чи студент буде вдаватись до порушення засад академічної доброчесності чи ні. (авторське визначення)

Плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства. (Верховна Рада України. 4 сесія. (2017, вер. 05). *Закон України No2145- VIII, «Про освіту».*)

Списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання. (Верховна Рада України. 4 сесія. (2017, вер. 05). *Закон України No2145- VIII, «Про освіту».*)

Академічний обман - надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація,

фальсифікація та списування. (Верховна Рада України. 4 сесія. (2017, вер. 05). Закон України No2145- VIII, «Про освіту».)
Хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі. (Верховна Рада України. 4 сесія. (2017, вер. 05). Закон України No2145- VIII, «Про освіту».)

Операціональна інтерпретація базових понять:

Практики уникнення знань:

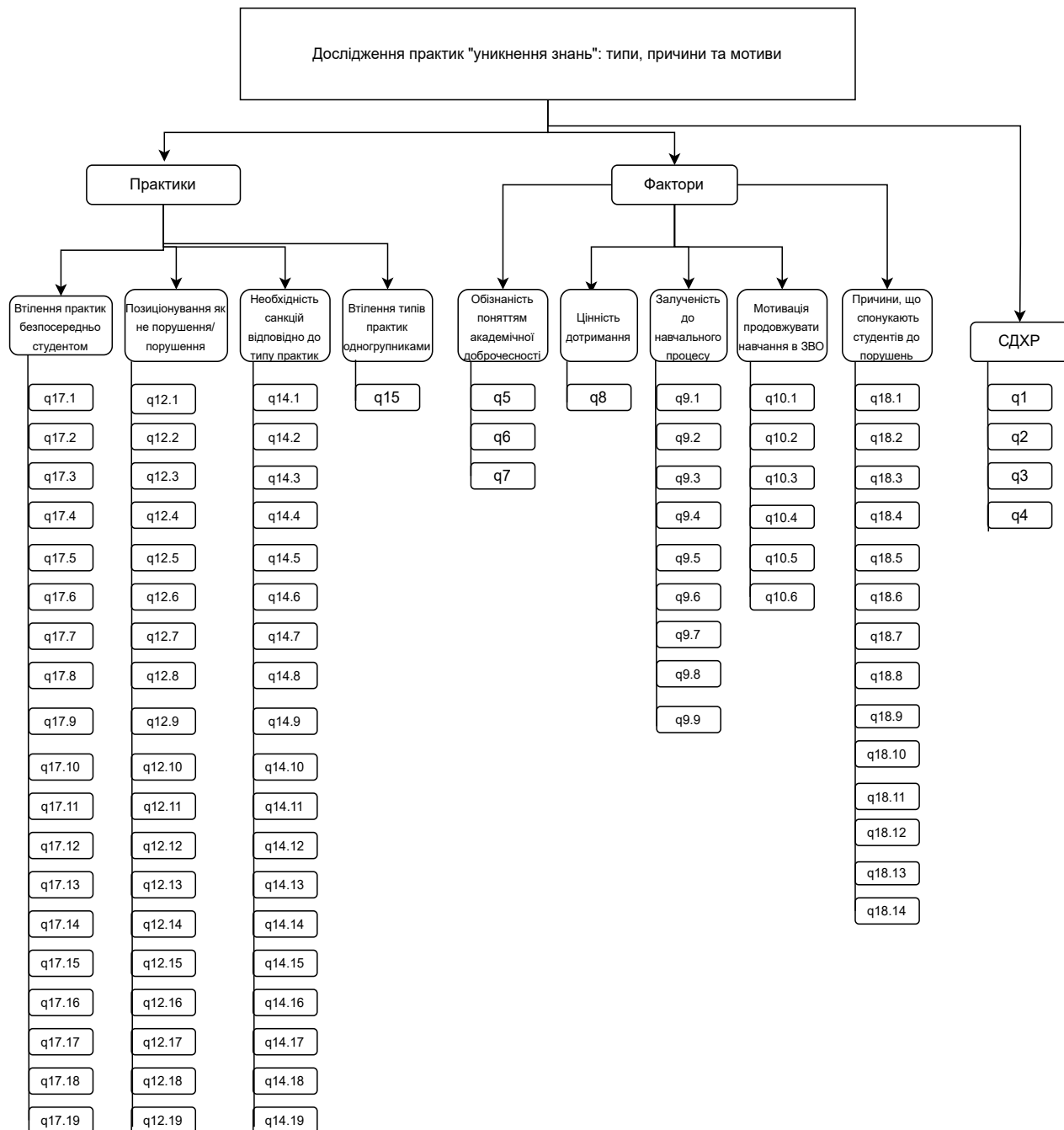
- плагіат:
 - привласнення роботи іншого студента або матеріалів з інтернету
 - копіювання фрагменту тексту без посилання
 - запозичення ідей з інших текстів, та висловлення їх “іншими словами” без посилання
 - привласнення роботи, яку повністю написав Chat gpt
- списування:
 - давати списувати зі своєї роботи однокурснику
 - списування на екзаменах з шпаргалок чи інших допоміжних матеріалах
 - списування відповідей в іншого студента на екзамені/заліку/контролі знань за його відома чи без
- обман:
 - купувати готові курсові/дипломні/письмові роботи в Інтернеті
 - замовчувати про відомий вам випадок академічної недоброчесності
 - продавати відповіді або готові роботи іншим студентам
 - сидіти на онлайн-парі з вимкненою камерою, щоб займатись іншими справами

- пропускати пару , попередньо надавши викладачу хибну інформацію щодо причини пропуску
- хабарництво:
 - пропозиція додаткових послуг, допомоги викладачу з метою отримання оцінки
 - надати певну суму коштів викладачу за його проханням, з метою отримати оцінку

Не є порушення:

- користуватись Chat gpt для пошуку наукової літератури
- користуватись конспектами, допоміжними матеріалами, коли цього вимагає завдання
- готуватись не лише по основних, а й по додаткових матеріалах до заняття
- обмін навчальною інформацією з іншими студентами
- участь в університетських подіях, конференціях, що дозволить отримати додаткову оцінку.

Операційна схема дослідження

Відповідно до завдань дослідження та теоретичної рамки, було сформульовано серію дослідницьких питань та гіпотез.

Дослідницькі питання:

1. Яким є рівень обізнаності студентів щодо поняття та засад академічної доброчесності?
2. Які практики академічної недоброчесності спостерігаються в студентському середовищі сучасних українських навчальних закладів?
3. Якими є причини вибору на користь академічної недоброчесності?

Гіпотези:

1. Припускаємо, що студенти в цілому добре обізнані щодо поняття академічної доброчесності.
2. Припускаємо, що більшість студентів не розділяють цінності дотримання академічної доброчесності на декларативному рівні.
3. Припускаємо, що чоловіки більш схильні до порушення правил академічної доброчесності, аніж жінки.
4. Припускаємо, що списування у різних формах є найбільш поширеним типом порушень правил академічної доброчесності.
5. Припускаємо, що студенти здатні чітко відділити порушення академічної доброчесності від інших навчальних практик.
6. Припускаємо, що чим вище студент оцінює свою залученість у навчальний процес, тим менше він вдається до порушень академічної доброчесності.
7. Припускаємо, що головною причиною порушень академічної доброчесності є незадоволеність навчальною програмою, яка виявляється, на думку студентів, занадто важким матеріалом для вивчення, непотрібними предметами в навчальному плані.
8. Припускаємо, що нормалізація практик порушень академічної доброчесності на рівні студентської групи впливає на втілення цих практик.

2.2. Методи збору інформації та підходи щодо аналізу даних

Я провела авторське розвідувальне он-лайн опитування.. За допомогою кількісного методу можна охопити більшу кількість респондентів, використовуючи статистичний аналіз даних можна виділити основні типи, побудувати взаємозв'язки між різноманітними факторами. В рамках цього дослідження, буде можливо зрозуміти загальні тенденції у ставленні студентів до академічної доброчесності, виявити практики академічної недоброчесності та з'ясувати, що їх зумовлює. Зазвичай про репрезентативність даних, отриманих за допомогою онлайн опитувань статистики говорять з певною обережністю (Дембіцький). Проте за допомогою цих даних і статистичного аналізу ми можемо визначити тенденції, сформулювати припущення та сформулювати питання для проведення подальших досліджень для поглибленого вивчення означених практик.

Усі висновки пілотного онлайн-опитування мають попередній характер та потребують подальшого уточнення. Генеральна сукупність даного кількісного дослідження становить 104 500 осіб, це загальна кількість студентів у місті Львові (станом на 2020-2021 н.р). В ході дослідження було опитано 160 студентів (64,4% - жінки, 35% - чоловіки; 15,6% - перший курс, 13,1% - другий курс, 20,6% - третій курс, 50,6% - четвертий та п'ятий курси) різних львівських ЗВО (УКУ, ЛНУ, НУЛП, , ЛНМУ та інші). Польовий етап роботи тривав з 27.04.2023 р. по 11.05.2023 р. Респондентам було розіслано анкету у випадковому порядку, також поширено у телеграм-чатах львівських університетів.

Для даного дослідження були сформовані дослідницькі питання та ряд гіпотез. (див. Розділ 2, ст. 29)

Інструментарій. Для проведення дослідження було створено авторський інструментарій. Анкета складається з 5 блоків. Перший блок - соціально-демографічні характеристики учасників дослідження.

Резидентам запропоновано вказати свою стать, курс навчання, спеціальність та університет, в якому вони навчаються та середній бал за попередній семестр.

Другий блок - поняття академічної доброчесності. Блок спрямований на визначення обізнаності студентів щодо поняття академічної доброчесності (п. 5, 7) та виявлення свого ставлення до нього, погоджуються вони з цими засадами чи ні (п. 8). Також було запитано, чи ознайолювали викладачі студентів з поняттям академічної доброчесності та з положенням університету щодо цього (п. 6). В рамках дослідження важливо зрозуміти, чи поширюють інформацію про академічну доброчесність викладачі чи працівники університету, оскільки вони є одними із ключових авторитетних осіб в процесі соціалізації та перейняття норм поведінки в університетському соціумі.

Третій блок стосується навчального процесу і того, як студент оцінює свою залученість в навчальний процес. Однією із гіпотез є те, що власна оцінка залученості студентів в навчальний процес впливає на їхні практики порушення академічної доброчесності. Припускається, що чим більше студент, на його думку, активний на занятті, прикладає багато зусиль, конспектує матеріал та зацікавлений в навчанні, тим менша ймовірність, що він буде вдаватись до порушень. Щоб визначити оцінку залученості студентів, респондентам було запропоновано позначити, чи погоджуються вони з наступними твердженнями за шкалою від 1 до 5, де 1 - абсолютно не погоджуюсь, 2 - швидше не погоджуюсь, аніж погоджуюсь, 3 - важко відповісти, 4- швидше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь, 5 - повністю погоджуюсь. Оцінка залученості досліджувалась за допомогою такої теоретично-логічної рамки:

- Зазвичай я активно залучений у навчальний процес на лекціях/семінарах/практичних заняттях
- Я сумлінно виконую всі домашні завдання
- Я прикладаю багато зусиль до навчання
- Я конспектую лекційний матеріал

- Я не пропускаю пари без вагомої на те причини
- Я намагаюсь зрозуміти весь матеріал та вивчити його
- Мені подобається навчальна програма та форма викладання матеріалу
- Мені цікаво те, що я вивчаю на заняттях
- Я беру активну участь в університетському житті в позанавчальний час

Також в даному блоці було розглянуто питання мотивації продовжувати навчання в університеті (п. 10). Респонденту було запропоновано обрати 3 найважливіші мотиви із запропонованих шести, або ж внести свій варіант відповіді. Перелік мотивів були побудовані так, щоб описати активну та пасивну мотивацію продовжувати навчання, якщо розглядати з ракурсу першочергової функції освіти - отримати якісні знання та диплом для подальшого працевлаштування. В блоці також розглянуто подальші плани студентів щодо їхньої діяльності в професії, якій вони навчаються (п. 11).

Наступні блоки побудовані на одній теоретично-логічній схемі. До кожного із типів порушення академічної доброчесності (плагіат, списування, обман, хабарництво) підібрано кілька практичних дій, які можуть втілювати студенти. У список також було додано практики, які не є порушенням, щоб дослідити, чи студенти здатні розрізнити порушення від нормальних практик.

У питанні 12, блок 4, досліджується позиціонування студентами запропонованих практик як порушення чи не порушення правил академічної доброчесності. Респондентам запропоновано оцінити кожну практику на факт порушення за шкалою від 1 до 5, де 1 - це взагалі не порушує академічної доброчесності, 2 - скоріше не порушення, 3 - важко сказати, 4- скоріше порушення, 5 так, однозначно порушення. В процесі аналізу ці результати важливо порівняти із інтенсивністю втілення тих чи інших практик, переглянути чи позиціонування зумовлює практики. Також результати цього питання важливі для висновків щодо розуміння студентами, які практики є порушенням, а які ні.

Питання 14 схоже по формулюванню та шкалі відповідей, у ньому досліджується необхідність санкцій для тих чи інших практик. Шкала від 1 до 5, де 1 - однозначно не потребують санкцій, 2- скоріше не потребують, 3 - важко сказати, 4 - скоріше потребують, 5 - однозначно потребують санкцій.

Блок 5 орієнтований на розуміння внутрішньо університетської ситуації щодо порушення правил доброчесності. Студентам задано запитання “Чи знаєте або чули ви про випадки академічної недоброчесності серед ваших одногрупників, студентів вашого університету?”, для тих, хто відповів “Так”, відкривається питання з всіма перерахованими практиками з теоретично-логічної схеми. Вони можуть дати такі відповіді: Так, Ні, Не знаю, не чув про це. Ті, хто на питання відповів Ні, переходять одразу на 17 питання.

Блок 6, питання 17 є центральним у анкеті дослідження. У ньому також використано практики з теоретично-логічної схеми, та задано запитання “Чи робили ви щось з переліченого нижче та як часто за останні два навчальні роки?”. Шкала відповідей від 1 до 5, де 1 - не робив/робила такого ніколи, 2 - робив/зробила таке один раз, 3 - робив/робила таке 2-3 рази, 4 - робив/робила таке 4 і більше разів, 5- вважаю це нормальною практикою та роблю це на постійній основі. У результаті ми отримуємо практики, які студенти втілюють більш інтенсивно, менш інтенсивно, або ж взагалі не втілюють.

Питання 18 є заключним в анкеті і досліджує причини, які спонукають студентів вдаватись до практик порушення доброчесності. Респондентам запропоновано вибрати 3 із 13 варіантів причин порушень. Узагальнюючи варіанти відповідей, представлено 4 головні причини: незадоволеність навчальним процесом, дії викладачів спонукають студентів вдаватись до шахрайства, нормалізація практик порушення та особисті причини студентів. Причини сконструйовані за наступною теоретично-логічною рамкою. Причини втілення практик “уникнення знань”:

- незадоволеність навчальним процесом

- занадто велика навантаженість навчання
- нецікаві та не потрібні предмети в навчальному плані
- матеріал занадто важкий для студентів
 - дії викладачів спонукають студентів вдаватись до шахрайства
- без хабара або подарунку неможливо закрити предмет
- викладачі не ознайомлюють студентів із принципами академічної доброчесності та не закріплюють з ними це знання на практиці
- викладачі фактично заохочують студентів до порушень, коли дають формальні завдання та не перевіряють їх добре, не дають зворотного зв'язку
 - нормалізація практик порушення
- всі студенти це роблять, це звична практика
- такі порушення залишаються непоміченими і за них не карають
- студенти не вважають поганим порушення принципів академічної доброчесності
- особисті причини студентів.
 - низький рівень мотивації до навчання
 - студенти зайняті особистим життям та іншими справами
 - лінощі до навчання
 - студенти працюють, щоб фінансово утримувати себе, часу на навчання не вистачає

У респондентів також була можливість самостійно вписати причину порушень.

Статистичний аналіз. Отримані дані були аналізовані в SPSS. Спершу відбулось перенесення даних в програму та їх кодування відповідно до шкали. До основних змінних було розраховано коефіцієнт надійності - Alpha Cronbach. Після чого було сконструйовано різноманітні індекси, центральними з яких є втілення практики плагіату, списування, обману та хабарництва.

Використовуючи ці індекси, далі було втілено регресійний аналіз, щоб зрозуміти чи визначають певні фактори відтворення тих чи інших практик. Було прораховано 5 регресії відповідно до кожного з типів практик та одна загальна, та залишено лише значущі фактори. Як останній етап, було проведено кластерний 2 кроковий аналіз, в якому вдалось згрупувати опитаних по певних категоріях.

Окрім цього статистичного аналізу, були створені одновимірні та двовимірні розподіли, для презентації результатів.

Висновки до розділу 2

В процесі підготовки до авторського кількісного дослідження я оперувала такими базовими поняттями: *практики «уникнення знань», практики, що не є порушенням, причини втілення практик «уникнення знань», плагіат, списування, академічний обман, хабарництво.*

Було створено авторський інструментарій у вигляді анкети, відповідно до операційної схеми дослідження. Анкета кількісного дослідження складається з 6 блоків та 18 питань різного формату.

Аналіз отриманих даних було проведено в SPSS, були проведені такі типи аналізів: конструювання індексів, множинний регресійний аналіз, кластерний аналіз.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИК ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ М. ЛЬВОВА

3.1 Поняття академічної доброчесності та загальні тенденції втілення практик порушення

Результатом кількісного дослідження академічної доброчесності серед студентів львівських ЗВО, а саме УКУ, ЛНУ, НУЛП, ЛНМУ та інших, кодування та аналізу даних за допомогою SPSS стало наступне.

Перш за все, я з'ясувала те, наскільки студенти обізнані з поняттям академічної доброчесності (див. Таб. 2).

Таблиця 2

Обізнаність поняттям академічної доброчесності, %¹

	1. Чи знайомі ви з поняттям “академічна доброчесність”?	2. Чи ознайомили вас викладачі, працівники університету з поняттям академічної доброчесності та з положенням університету?	3. Чи читали ви самостійно Положення про академічну доброчесність вашого університету?
УКУ	96,6%	75.9%	55.2%
НУЛП	87.7%	49.1%	52.6%
ЛНУ	100.0%	63.5%	48.1%
ЛНМУ	100.0%	84.6%	46.2%
Інше	100.0%	66.7%	44.4%

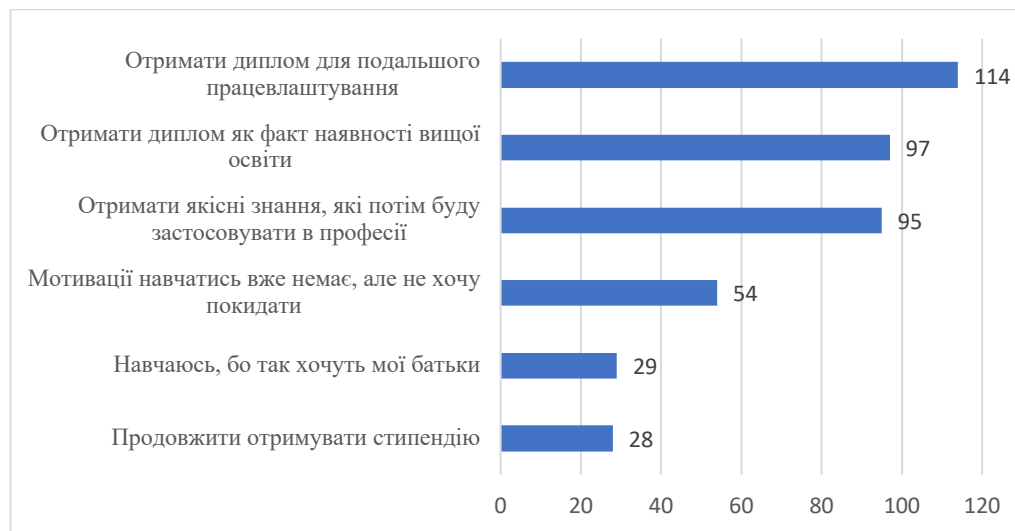
¹ * в таблиці представлено відсотковий розподіл по ЗВО. Представлені відповіді на питання 1 – відповіді «Так, досконало знаю про принципи академічної доброчесності» «Знаю, але не детально»; Питання 2 – «Так»; Питання 3 – «Так, я прочитав/прочитала університетське Положення про академічну доброчесність повністю, від початку до кінця», «Так, я читав/читала Положення, однак не весь текст, а окремі частини».

Відповідно до результатів припускаємо, що розуміння поняття академічної доброчесності у всіх випадках високе, дещо нижчий рівень поінформованості студентів викладацьким складом, та відносно низький відсоток самостійного опрацювання положень: кожен другий студент не читав положення університету про академічну доброчесність самостійно. Проте це можна пояснити тим, що всю потрібну, на їх думку, інформацію студенти вже знають зі сторонніх джерел, власного досвіду навчання та від викладачів. Тому Гіпотеза *“Припускаємо, що студенти добре обізнані щодо поняття академічної доброчесності.”* підтверджується.

На питання *“Чи погоджуєтесь ви з положенням, та чи розділяєте цінність дотримання академічної доброчесності?”* 44,4 % опитаних відповіли “Так”, 50,6% - “Частково”, 5% - “Ні”. Відповідно до цього, Гіпотеза *“Припускаємо, що більшість студентів не розділяють цінності дотримання правил академічної доброчесності”* не підтвердилась, тому що ми спостерігаємо, що значна більшість різділяє або частково розділяє цінність дотримання правил академічної доброчесності. Можна припустити, що через високий рівень обізнаності щодо цих правил, наведеній аргументації щодо важливості дотримання, студенти переймають цю думку та на декларативному рівні, коли йдеться про Положення університетів щодо академічної доброчесності, вважають аналогічно. Проте згідно з іншими результатами, на практичному рівні студенти не розділяють цінності та вдаються до порушень.

Важливим аспектом вивчення теми практик академічної доброчесності є мотивація студентів навчатись і продовжувати своє навчання в університеті. Відповідно до теорії раціонального вибору, саме мотивація отримати диплом, яка не орієнтована на отримання знань чи подальше працевлаштування (пасивна мотивація, якщо розглядати з позиції отримання знань) може стати причиною втілення практик академічного шахрайства, оскільки в такому випадку витрачається менше ресурсів, аніж при сумлінному навчанні в університеті.

Мотивація продовжувати навчання в університеті, кількість виборів (n=160)²

На рисунку проілюстровано в спадному порядку, яку мотивацію продовжувати навчання обирають студенти. Найчастіше студенти прагнуть отримати диплом, який допоможе їм у працевлаштуванні, дещо менша кількість вказує про важливість диплому як факт наявності вищої освіти, також обирають прагнення отримати якісні знання. Відповідно припускаємо, що для студентської молоді сьогодні дійсно важливо мати задукоментоване підтвердження наявності вищої освіти, яке безпосередньо впливає на працевлаштування. Ціль отримати якісні знання є менш важливою, проте різниця незначна.

² респондентам було запропоновано обрати 3 із запропонованих причин, чому вони продовжують навчатись в університеті

Мотивація продовжувати навчання в університеті, розподіл по середньому балу, %³

	60-64	65-74	75-84	85-94	95-100
Отримати якісні знання, які потім буду застосовувати в професії	1,1%	3,2%	33,7%	45,3%	16,8%
Отримати диплом для подальшого працевлаштування	0%	4,0%	32,0%	45,3%	18,7%
Отримати диплом як факт наявності вищої освіти	0%	4,5%	38,6%	45,5%	11,4%

На графіку розглянуто розподіл найпоширеніших варіантів мотивації продовжувати навчання між середнім балом студентів за останній семестр. Здебільшого середній бал корелюється від 75 до 94, є частина опитаних з більшим середнім балом і досить низький відсоток вказали, що бал нижче ніж 74. Значної різниці між варіантами мотивації не спостерігаємо, розподіл відносно однаковий. Відповідно можемо припустити, що мотивація не впливає на середній бал і навпаки, розподіл приблизно однаковий. Проте, як припущення, ці параметри можуть бути пов'язані іншим способом. Припускаємо, що для студентів, які орієнтуються лише на отримання диплому, також є мотивація отримувати середні та високі бали, наприклад для отримання диплому з відзнакою. Тому ймовірно, що вдаючись до порушення академічної доброчесності шляхом списування, хабарництва чи іншими типами порушень, вони отримуватимуть такі ж високі бали, які і студенти, які орієнтуються на якісні знання.

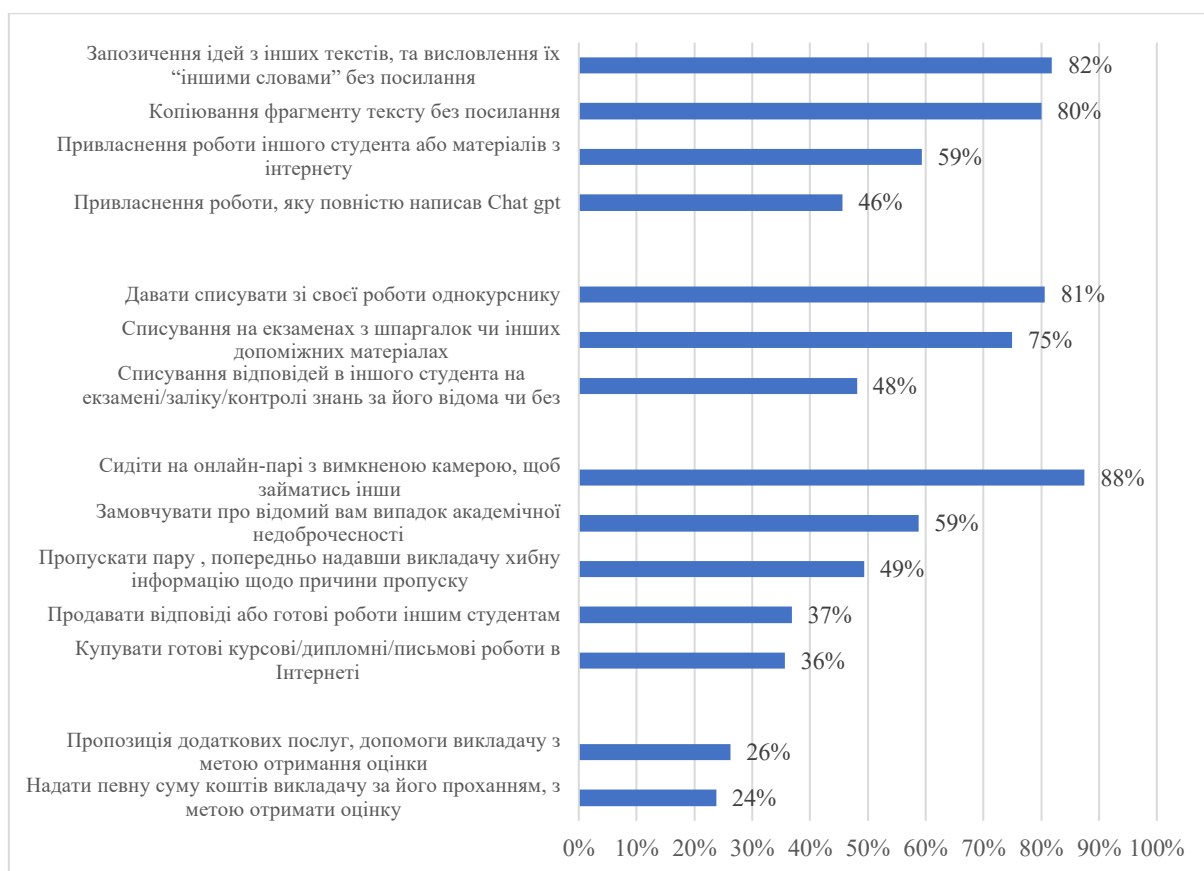
³ в таблиці представлений відсотковий розподіл по середньому балу випадків, коли студенти обирали той чи інший варіант мотивації продовжувати навчання в університеті

Наступним етапом аналізу було розглянути типи практик академічної доброчесності.

На графіку погруповані практики відповідно до типів порушення академічної доброчесності і в спадному порядку зображено, скільки студентів вказують, що вони втілювали їх в своїй навчальній діяльності.

Рисунок 3

Втілення студентами практик порушення академічної доброчесності, %⁴

Згідно з графіком, найбільш поширеною із запропонованих практик є вимкнення камери на онлайн-парі, для того, щоб займатись іншими справами, далі ідуть запозичення ідей з інших текстів, давати списувати зі своєї роботи,

⁴ на графіку вказано кількість студентів, які вказують, що хоча б один раз та більше за останні 2 роки втілювати ті чи інші практики

копіювання текстів без посилання і списування зі шпаргалок. Ці практики здебільшого стосуються списування та плагіату, найбільш поширена – вимкнені камери, є відносно новою, оскільки з'явилась з початком дистанційного навчання. Формат навчання був трансформованим під час переходу на дистанційне навчання. Особливістю такого формату навчання як такого є зниження контролю над студентами. В онлайн форматі важко слідкувати за виконанням класичних завдань, наприклад, за тим, чи не списують студенти відповіді на контролі знань, або ж чи дійсно вони вивчили матеріал, а не читають його. Винятком можуть стати творчі та дослідницькі завдання в навчальному процесі студентів. В такому випадку, відповідальним за результат навчання безпосередньо є студент, в інтересах якого є сформувати комфортний для себе графік без зовнішніх відволікаючих факторів, та забезпечити умови, які будуть комфортними для навчального процесу. В такому випадку, ймовірно, студент краще буде засвоювати інформацію і можливо йому не доведеться вдаватись до порушення академічної доброчесності.

Найменший відсоток студентів за результатами, вдаються до хабарництва, трохи більше купують або продають готові відповіді, письмові роботи і тд.

Таблиця 4

Середні значення інтенсивності втілення практик порушення засад академічної доброчесності⁵

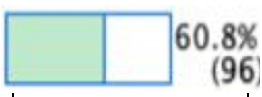

	Індекс	N
Плагіат	2, 6156	160
Списування	2,5823	158
Обман	2,3163	160
Хабарництво	1,5032	160
Всі практики порушення	2, 3454	160

⁵ шкала від 1 до 5, де 1 - не робив/робила такого ніколи, 2 - робив/зробила таке один раз, 3 - робив/робила таке 2-3 рази, 4 - робив/робила таке 4 і більше разів, 5- вважаю це нормальною практикою та роблю це на постійній основі.

Для визначення інтенсивності даних типів академічного шахрайства було визначено та порівняно середнє значення відповідей респондентів щодо втілення практик. Спостерігається найвищий індекс – 2,6156 для практик плагіату, дуже незначна відмінність між індексом практики списування (2,5823). Тому можемо висунути припущення, що саме практики плагіату та списування втілюються студентами найбільш активно. Відповідно Гіпотеза *«Припускаємо, що списування у різних формах є найбільш поширеним типом порушень правил академічної доброчесності.»* підтверджується частково – списування дійсно є поширеним типом порушення академічної доброчесності, проте на рівні із плагіатом. Щоб краще зрозуміти тенденцію, було проведено кластерний аналіз, за допомогою якого вдалось розбити об'єкти на групи, кластери, за схожістю певних ознак.

Таблиця 5

Конструювання кластерів

1	2
	
Практики списування 2.00	Практики списування 3.49
Практики обману 1.85	Практики обману 3.05
Практики плагіату 2.06	Практики плагіату 3.48
Практики хабарництва 1.10	Практики хабарництва 2.12

В результаті кластерного аналізу були сконструйовані дві основні групи респондентів: ті, хто пасивніше вдаються до порушень академічної

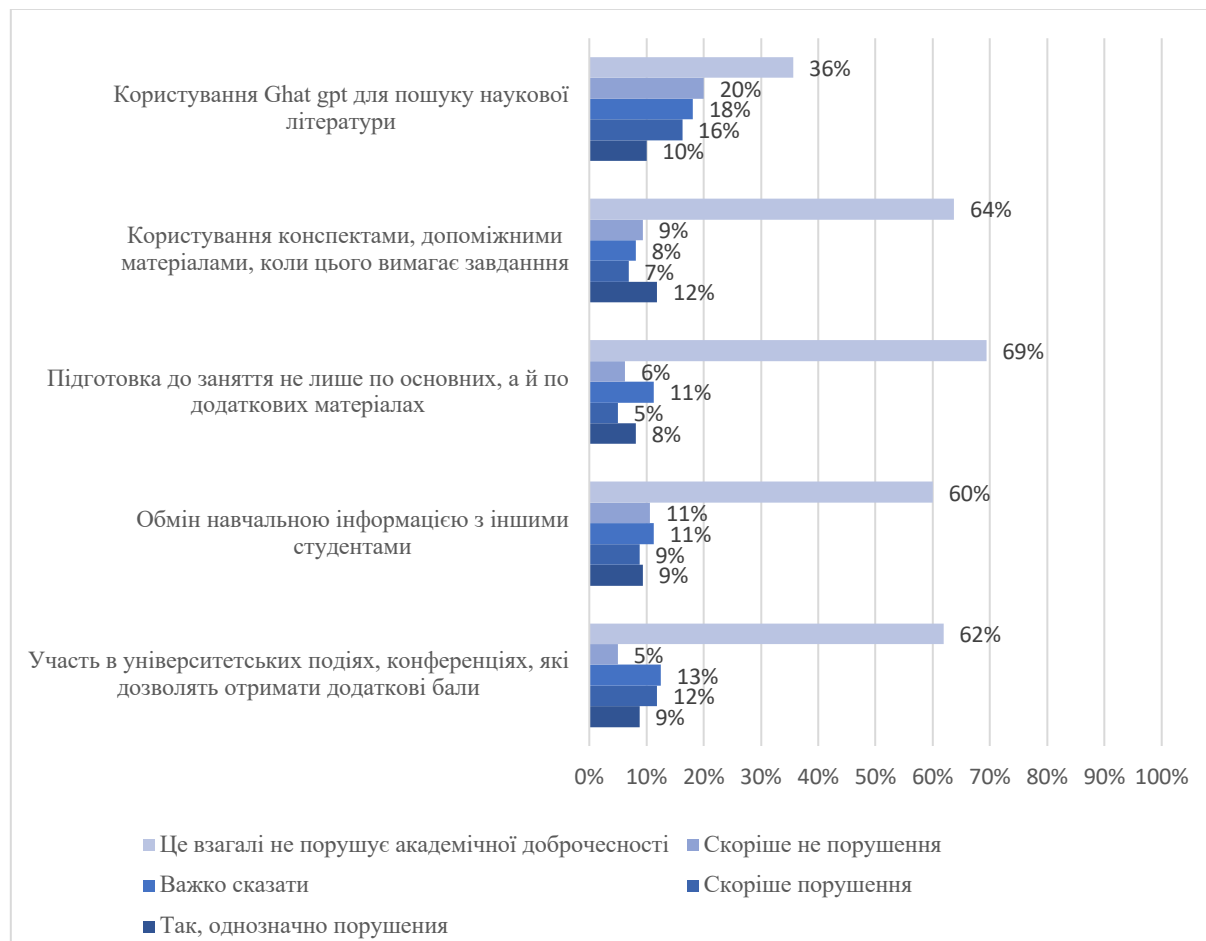
доброчесності (60,8%), та ті хто це роблять активніше.(39,2%) . Для обох груп зберігається тенденція практик плагіату та списування як тих, які є найбільш поширеними, академічний обман та хабарництво є менш поширеними.

Для першої групи, яка включає в себе 60,8 % опитаних, середні значення втілення практик академічного шахрайства коливається від 1.10 до 2.06. За 5-тибальною шкалою, це свідчить про досить низьку інтенсивність втілення цих практик, здебільшого респонденти втілювали їх лише один раз за свій навчальний досвід.

Друга група, що включає 39,3% опитаних, втілює практики більш інтенсивно, значення коливаються від 2.12 до 3.49. Відповідно до шкали, ця група респондентів практикувала академічне шахрайство 2-4 рази за останні 2 роки, оскільки значення є більші аніж 2,5, можна визначити інтенсивність практик цієї групи як вище середньої.

В рамках дослідження типів практик порушення академічної доброчесності важливо було зрозуміти, чи студенти розрізняють порушення від не порушень, чи знає, що робити можна, а що ні. Саме тому в перелік практик академічного шахрайства також було додано кілька тих, що не несуть в собі порушень засад академічної доброчесності, щоб дослідити, чи студенти бачуть різницю.

**Позиціонування практик, які не є порушенням
академічної доброчесності, %**

Відповідно до графіку, значна кількість опитаних зазначає, що ці практики, на їхню думку, не порушують академічної доброчесності. Звісно, існує частина опитаних, які вагаються щодо цього, або ж обирають варіанти що це порушення, або швидше порушення, проте все ж переважає «правильна» думка щодо цих практик. Тому гіпотезу «*Припускаємо, що студенти здатні відрізнити, які навчальні практики є порушенням, а які ні*» підтверджено.

Хочу окремо звернути увагу на практику « Користування Chat gpt для пошуку наукової літератури», оскільки розподіл відповідей є більш плавним,

рівним, ані ж розглядаючи інші підставні практики. Штучний інтелект у відкритому доступі, зокрема така програма як Ghat gpt станом на травень 2023 р. є досить новим інструментом, який став доступним лише кілька місяців тому. Вже ведуться дискусії щодо користі та шкоди даного інструменту для системи освіти, проте однозначної відповіді досі немає. Безперечно, використання текстів написаних Chat gpt вважається плагіатом або списуванням (незважаючи на те, що програми перевірки творів на плагіат можуть його не виявляти в таких творах), проте якщо розглядати його як зручний інструмент для пришвидшення та покращення роботи, наприклад пошуку додаткових наукових джерел, на мою думку Chat gpt може бути прийнятим в академічній спільноті та не вважатись проявом академічного порушення. Щодо результату розподілу відповідей, можемо припустити, що студенти ще не знайомі повною мірою з таким інструментом, можливо не розуміють чи доречно використовувати його, тому і спостерігаємо такий розподіл.

3.2 Причини та фактори які впливають на втілення порушень академічної доброчесності

За допомогою регресійного аналізу в SPSS вдалось висунути припущення щодо головних причин та мотивів, які впливають на втілення студентами практик академічного шахрайства. (див. Додаток 2.1)

Враховуючи всі фактори, які потенційно можуть впливати на втілення практик академічної доброчесності, найбільш значущими виявились позиціонування даних дій як не порушення чи порушення, ступінь залученості студентів в навчальний процес, обізнаність щодо поняття академічної доброчесності та те, що ці дії стали нормалізованими у студентському просторі (за умови, що всі фактори знаходяться на одному рівні)

Відповідно до результатів, Гіпотеза *“Припускаємо, що чим більше студент залучений у навчальний процес, тим менше він вдається до порушень академічної доброчесності.”* підтвердилась. Чим більше студент прикладає зусиль, відвідує лекції, виконує всі домашні завдання, тим менше він буде вдаватись до шахрайства. Ймовірно, при активному залученні студенти краще засвоюють навчальну інформацію і у них не виникає потреби списувати, вдаватись до плагіату чи давати хабарі, оскільки вони можуть *“закрити”* навчальні курси самостійно.

Статистичну значущість також показав фактор *“Нормалізація поведінки”*, що може свідчити про те, що дійсно, відповідно до теорії нормалізації девіантної поведінки, практики академічного шахрайства є нормалізованими для студентів. Гіпотеза *“Припускаємо, що практики порушення академічної доброчесності нормалізувались в студентському просторі.”* підтвердилась. Коли студент / студентка бачить, що інші списують на екзаменах, вдаються до плагіату при здачі письмових робіт, купують роботи, дають хабарі чи займаються іншим академічним шахрайством, він / вона сприймають це як норму і переймають ці практики. Важливим аспектом є те, що ці дії зазвичай залишаються непоміченими та за них не карають, відповідно студенти вважають таку поведінку за нормальну та не бачать нічого поганого в цьому.

Одним із значущих факторів також є позиціонування практик як порушення чи не порушення. Присутня обернена кореляція, відповідно чим більше студент вважає, що практика є порушенням, тим менше він буде вдаватись до цих практик і навпаки. Це можна розглядати з боку здорового глузду - студенти не будуть вдаватись до дій, які вважають порушенням. Проте, якщо повертатись до теорії нормалізації, студенти можуть не вважати певні практики за порушення, і відповідно до результатів аналізу, відтворюватимуть ці практики. Наприклад у разі вимкнення камери на парі в умовах дистанційного навчання для

того, щоб одночасно займатись іншими справами, , що є обману академічним обманом, однак не сприймається так в студентському середовищі.

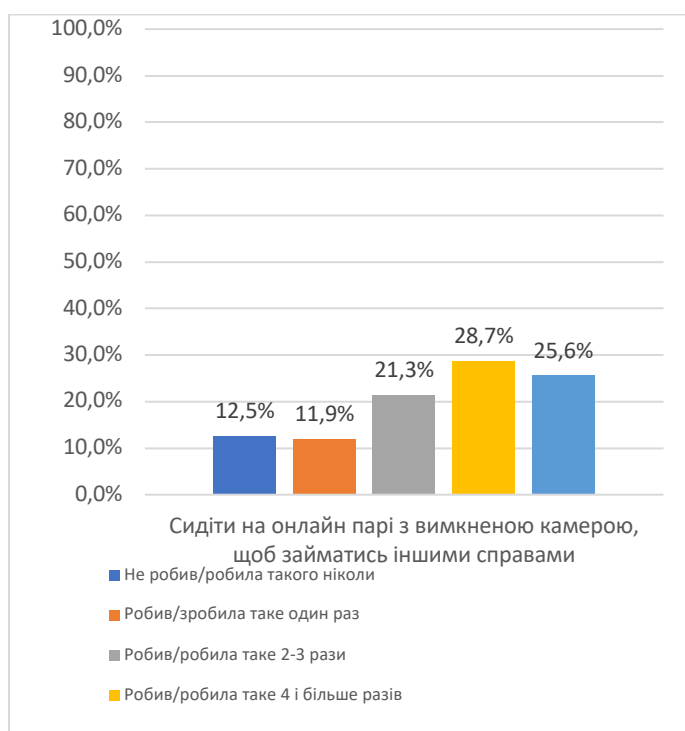
Рисунок 5

Позиціонування практики як не порушення чи порушення, %

Рисунок 6

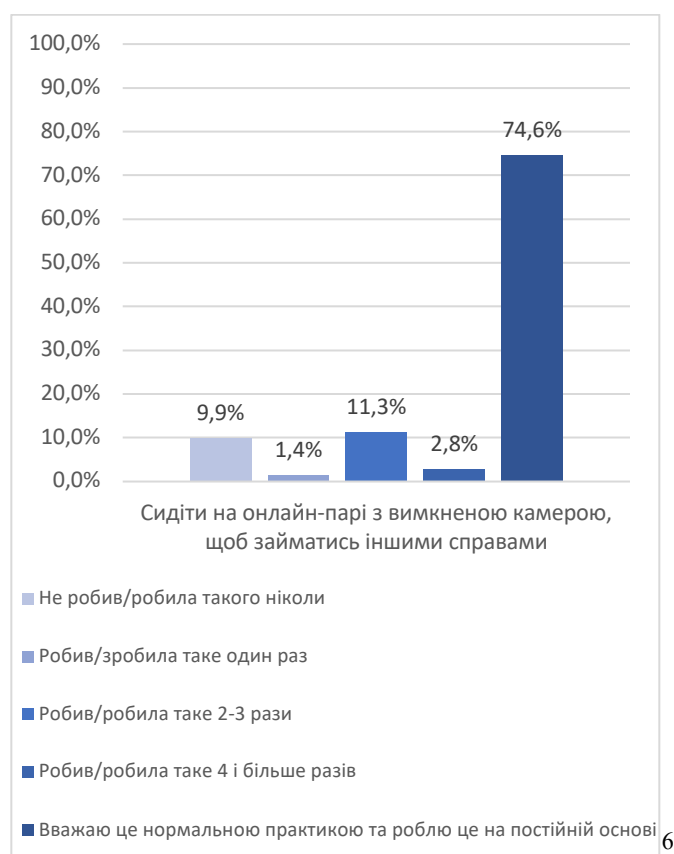
Інтенсивність відтворення практики, %

Близько половини студентів, а саме 44,4%, вважають, що це не є порушенням академічної доброчесності, або швидше не є порушенням. 21,3% вагаються. При цьому, лише 12,5% вказують, що ніколи такого не робили, а 25,6% опитаних вважають це нормально практикою та роблять це на постійній основі.

Рисунок 7

Інтенсивність відтворення практики, %

З групи тих, хто вважає, що ця практика не є порушенням академічної доброчесності, або швидше не є порушенням, виявилось що лише близько 10% не робили цього ніколи або робили 1 раз, а 74,6% роблять це на постійній основі,

⁶ на графіку візуалізовано відповідь на питання 17.13 лише тої групи, яка обрала в питання 12.13 варіанти «Це взагалі не порушує академічної доброчесності», «Скоріше не порушення».

що підтверджує припущення про хибне позиціонування практики зі сторони студентів.

Статистичну значущість також показав фактор обізнаності щодо поняття академічної доброчесності. Аналіз показує пряму кореляцію, проте компоненти індексу змінної “Обізнаність” заковані у висхідному порядку, а компоненти індексу “ Втілення всіх практик” у низхідному, тому висновок-припущення звучатиме так: чим нижча обізнаність поняттям академічної доброчесності, тим з більшою ймовірністю студенти вдаватимуться до практик порушення. Припускається, що якщо студент чітко знає, якими є практики академічної недоброчесності, викладачі ознайомлювали з цінністю дотримання правил та положень щодо доброчесності, або він/вона ознайомлювалися самостійно з положеннями університетів, то він/вона уникатимуть цих практик у навчальному процесі.

Одна із гіпотез звучала наступним чином: *“Припускаємо, що головною причиною порушень академічної доброчесності є незадоволеність навчальною програмою, яка виявляється, на думку студентів, занадто важким матеріалом для вивчення, непотрібними предметами в навчальному плані.”* Проте за результатами регресійного аналізу, беручи до уваги, що всі змінні знаходяться на одному рівні, змінна “ Незадоволеність навчальним процесом” виявилась не значущою. Отримавши цей результат, було проведено також парну регресію з цією змінною, за таких умов вона виявилась значущою (sig. - 0,012). Тому ймовірно, що фактор незадоволеності навчальним процесом є пов’язаним із практиками втілення академічної недоброчесності, але в порівнянні з іншими факторами, вплив змінної є незначущим. Як висновок, гіпотеза не підтвердилась.

Для детальнішого розуміння причин, було також окремо складено регресії для кожного із типів порушень академічної доброчесності, а саме плагіату, списування, академічного обману та хабарництва.

Для втілення практик плагіату значущими виявились фактори позиціонування практик як не порушення чи порушення, необхідність санкцій для цього типу практик, залученість студентів в навчальний процес, обізнаність щодо поняття академічної доброчесності та фактор нормалізації поведінки. (див. Додаток 2.2) Відповідно, висувуються припущення, що чим більше студент позиціонує практики плагіату як порушення, тим менше від буде плагіатити; чим більше студент залучений в навчальний процес, тим менше від буде плагіатити; чим більше студент обізнаний щодо поняття академічної доброчесності, тим більше він буде плагіатити; чим більше студент вважає, що практики плагіату є нормалізованими, тим більше він це буде робити. Аргументацію цих факторів вже було розглянуто вище, значущим ще виявився фактор необхідності санкцій. Чим більше студент вважає, що практики плагіату потребують санкцій, тим менше він буде плагіатити. Цей фактор можна пов'язати із фактором позиціонування як не порушення, чи порушення, оскільки прийнято вважати, що санкціям підлягають ті дії, які є порушеннями і не вписуються в нормативно-ціннісні рамки певної соціальної групи. У випадку виявлення порушень, санкції організовуються з боку влади, у нашому випадку це викладачі, адміністрація університету, тому тут розглядаються академічні норми та цінності, які несе саме університет, а не студентська спільнота.

Згідно з результатами, для практик списування значущими факторами постають необхідність санкцій, залученість студентів в навчальний процес та пасивна мотивація продовжувати навчання в університеті, якщо розглядати з позиції навчання. (див. Додаток 2.3)

В поняття пасивної мотивації включені такі твердження щодо мотивації продовження навчання в університеті: *Продовжити отримувати стипендію; Навчаюсь, бо так хочуть мої батьки; Мотивації навчатись немає, але не хочу покидати університет.* У цих випадках мотивація походить не безпосередньо з бажання студента, а ніби ззовні: впливають батьки, такий фактор як стипендія,

або соціальні норми, які стосуються необхідності наявності вищої освіти. Відповідно до результатів, якщо студент пасивно-вмотивований до продовження навчання, то ймовірно, що він буде вдаватись до списування. Це обґрунтовується тим, що студент ймовірно не є зацікавленим у навчальному процесі загалом, відповідно за теорією раціонального вибору, він раціональніше по витратах ресурсу для нього буде, наприклад, списати екзамен, а не ґрунтовно до нього підготуватись.

Припускаємо, що на втілення практик академічного обману мають вплив стать студента, залученість до навчального процесу та факт нормалізації обману. Чим менше студент залучений у навчальний процес, тим з більшою ймовірністю він буде вдаватись до обману та чим більше така поведінка є нормалізованою серед студентів, тим більше її будуть практикувати. (див. Додаток 2.4)

Згідно результатів, на втілення практик хабарництва мають вплив такі фактори як стать, середній бал, чи поділяють студенти цінність дотримання правил академічної доброчесності та факт того, що викладачі своїми діями спонукають студентів до порушень. Важливо зауважити, що аналіз результатів щодо втілення хабарництва був проведений на тій групі студентів, які не лише вдаються до такого типу порушення, але й визнають це. Можемо припустити, що кількість тих, хто вдається до хабарництва є вищою, проте не всі готові про це розповідати. (див. Додаток 2.5)

Відповідно до результатів аналізу, припускається, що чоловіки більш схильні до надання хабарів, аніж жінки. Це може бути пов'язано із більшою зайнятістю чоловіків у особистих, поза університетських справах, що зв'язані з фінансовим становищем. Можливо через це акцент їхньої уваги з навчання зміщується і їм доводиться вдаватись до хабарництва, щоб успішно “закрити” предмети. Проте оскільки до цієї гіпотези немає достовірних даних для

підтвердження, вона залишається на рівні припущення та потребує додаткового підтвердження.

Значущим також виявився фактор того, що викладачі своїми діями спонукають студентів до порушень. Це можуть бути як прямі пропозиції надати хабар так і приховані мотиви, коли викладачі не дають змоги закрити предмет іншим способом. Також викладачі можуть не надавати достатньої інформації щодо засад академічної доброчесності, або ж можуть бути не зацікавленими в навчальному процесі - давати формальні завдання, не перевіряти їх, чи не давати ґрунтовного зворотнього зв'язку. І оскільки викладачі часто можуть бути авторитетними особами для студентів, останні можуть рівнятися на них та на їхнє ставлення до навчання та своєї роботи. До того ж, якщо студент розуміє, що викладач не вчитується в роботу або неякісно її перевіряє, він розуміє що навіть, якщо буде списувати чи плагіатити, це залишиться непоміченим.

Загалом, практики хабарництва в академічному середовищі є проблемними з точки зору проведення досліджень та збору даних. Важливо отримати правдиву інформацію щодо втілення цих практик, що не завжди легко. В цьому випадку будуть доречними якісні методи дослідження, оскільки протягом інтерв'ю чи фокус-групи соціологу може вдатись вибудувати довіру з респондентом, щоб він надав інформацію щодо свого досвіду, та причин, які його спонукали вдаватись чи не вдаватись до хабарництва. У випадку кількісних методів або коротких інтерв'ю, якщо студент розуміє, що це однозначно порушення, ймовірно що він не захоче про це розказувати. Проте, використовуючи кількісний метод, мені вдалось висунути припущення щодо цих практик. Згідно з результатами, 72,5% опитаних вважають практику "Надання певної суми коштів викладачу за його проханням, з метою отримати оцінку" однозначним порушенням, 10,6% вважає, що це швидше порушення, 11,9% не можуть визначитись і лише 5,1% вважають, що це швидше не порушення та однозначно не порушення. 84,3% вважають, що хабарництво потребує санкцій. Серед запропонованих респондентам практик це

найвища та найбільш однозначна відповідь щодо позиціонування як порушення та необхідності прийняття санкцій, наступним у списку є “Купівля готових курсових/дипломних/письмових робіт в інтернеті” (56,9% і 78,2% відповідно).

Проте щодо практики “Пропозиція додаткових послуг, допомоги викладачу метою отримання оцінки” респонденти відповіли не так однозначно.

Рисунок 8

Порівняння позиціонування як не порушення/порушення двох практик хабарництва, кількість виборів (n=160)

Згідно з графіком, присутня значна відмінність між позиціонуванням як порушення практик хабарництва, які втілюються фінансовою складовою, та способом подарунків та послуг. Відповідно до результатів, студенти схильні

сприймати хабарництво як отримання або надання коштів з метою отримати оцінку, і водночас вагаються, коли йде мова про подарунки чи послуги . Ймовірно, що в українському суспільстві практика “подарунків” є соціально-прийнятною, як виявлення поваги, повага вчителю чи викладачу. Така практика поширена в середній освіті в форматі подарунків вчителям на різноманітні свята. Студенти можуть переносити цю практику і у своє університетське навчання. Проте важливим фактором тут є орієнтація на отримання оцінки, відповідно отримання вигоди від викладача. Подарунок чи послуга у цьому випадку є формою оплати за оцінку.

Висновки до розділу 3

Для аналізу та представлення результатів розвідувального авторського соціологічного дослідження на тему «Практики «уникнення знань»: типи, причини та мотиви» було використано методи статистичного аналізу даних та описову статистику. В SPSS було проведено конструювання індексів, регресійний та кластерний аналізи, візуалізація даних була здійснена за допомогою програми Excel.

Результатом проведеного опитування стало підтвердження, часткове підтвердження та спростування гіпотез, сформульованих на початку дослідження.

Гіпотеза 1 – підтверджено. Відсоток обізнаності студентів щодо поняття академічної доброчесності є вище середнього або високим, студентів інформують щодо засад академічної доброчесності представники адміністрації та викладацького складу , близько половини опитаних студентів частково або повністю ознайомились з текстом університетських Положень про академічну доброчесність.

Гіпотеза 2 – не підтверджено. Результати дослідження свідчать, що 44,4 % опитаних відповіли “Так” та 50,6% - “Частково” на запитання: «Чи погоджуєтесь ви з положенням, та чи розділяєте цінність дотримання академічної доброчесності?»

Гіпотеза 3 – частково підтверджено. Стать не є значущим фактором, якщо розглядати всі практики порушення академічної доброчесності разом, проте при проведенні регресійного аналізу окремо для практик обману та хабарництва, цей фактор видався значущим. Тому можемо припустити, що в окремих випадках, а саме у випадку академічного обману та хабарництва, чоловіки більш схильні до порушень, аніж жінки. Для більшої достовірності, ця гіпотеза потребує підтвердження в рамках інших досліджень.

Гіпотеза 3 – частково підтверджено. Найбільш поширеними та інтенсивними у втіленні типами практик порушення академічної доброчесності є плагіат з різних джерел та списування у інших студентів, і статистичні показники цих типів практик є практично однаковими, існує незначна перевага практик плагіату. Тому ми не можемо стверджувати в такому випадку, що списування у інших студентів є найбільш поширеним типом порушень. До того ж, ймовірно, що студенти не до кінця розуміють різницю між плагіатом та списуванням, оскільки ці два типи порушень здійснюються схожою процедурою, у двох випадках це крадіжка текстів, думок чи іншої інтелектуальної власності, яка стосується навчального процесу. Цю гіпотезу можна буде підтвердити при проведенні додаткових досліджень на предмет розуміння цих типів порушень та здійснення цих практик студентами.

Гіпотеза 4 – підтверджено. Шляхом включення в список порушень академічної доброчесності практик, які не є порушенням, було виявлено, що в переважній більшості випадків студенти здатні відрізнити, які навчальні практики є порушенням, а які ні.

Гіпотеза 5 – підтверджено. Залученість до навчального процесу виявилась значущим фактором для втілення практик академічного шахрайства. Припускається, при високій залученості студенти добре засвоюють навчальну інформацію і у них не виникає потреби вдаватись до порушень.

Гіпотеза 6 – не підтверджено. Оцінка незадоволеності навчальною програмою, яка може виявлятися, на думку студентів, занадто важким матеріалом для вивчення, непотрібними предметами в навчальному плані, не виявилась значущою змінною при аналізі всіх потенційних факторів, тому ми не можемо казати, що це головна причина порушень. Доречно буде детальніше дослідити рівень задоволеності навчанням, включити в це поняття більше факторів, і підтвердити чи не підтвердити цю гіпотезу.

Гіпотеза 7 – підтверджено. Фактор нормалізації практик «уникнення знань» в студентському середовищі виявився значущим, тому можемо припустити, що нормалізація поведінки, яка включає порушення академічної доброчесності, впливає на втілення цих практик.

ВИСНОВКИ

В даній дипломній роботі було розглянуто феномен дотримання засад академічної доброчесності в контексті вищих навчальних закладів України. Дотримання засад академічної доброчесності протягом навчального процесу студента є чи не головною умовою успішного навчання, яке може стати для студента стартом у його професійній кар'єрі. Проте прослідковується тенденція в широкому зловживанні різноманітними практиками академічної недоброчесності, через що знижується цінність університетської освіти, і головна мета – отримати якісні знання, втрачається.

Саме тому в своїй роботі я вирішила дослідити практики порушення академічної доброчесності, так звані практики «уникнення знань», щоб винести загальні припущення – які саме практики втілюють студенти та чому так відбувається. В якості підготовки до проведення дослідження було проаналізовано ситуацію в Україні на дану тематику, соціологічне підґрунтя, виявити теоретичні рамки для дослідження цієї тематики. В результаті я отримала серію припущень, щодо типів порушень, ймовірних причин та щодо обізнаності поняттям «академічної доброчесності» студентами загалом.

Типологія практик порушення засад академічної доброчесності розглядається відповідно до Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) ст. 42 «Академічна доброчесність». Серед всіх практик було обрано 4, на яких буде зосереджено авторське пілотне дослідження. Це плагіат, списування, академічний обман та хабарництво.

Результати дослідження показали, що студенти обізнані щодо поняття «академічної доброчесності», мають доступ до відповідних університетських Положень з цього питання та звертаються до цих документів за потреби. В університетах активно ведуться інформаційні роботи для того, щоб поширювати між студентами цінність дотримання доброчесності та щоб студенти розуміли всі процедури виявлення, апеляції при виявленні певних порушень. Проте також

спостерігається і негативна тенденція у втіленні практик академічної недоброочесності: студенти списують, вдаються до плагіату, рідше вдаються до академічного обману та дають хабарі. Важливо зауважити, що опитані студенти усвідомлюють, що вони вдаються до академічної недоброочесності, оскільки здебільшого позиціонують ці практики як порушення, але продовжують їх втілювати. Як і очікувалось, на декларативному рівні практики академічної недоброочесності є неприпустими, а на рівні студентських практик постійно відтворюються, хоч за результатами, ставлення до них негативне. Також виявилось, що на думку студентів практики порушення стали звичними у їхньому студентському середовищі, адже вказують що всі студенти так роблять, ці практики не караються і не помічаються. Цей висновок підтверджує доречність концептуальної рамки, яка була обрана для дослідження, щодо нормалізації практик порушення академічної доброочесності. Ймовірно, для студентів ці практики стали рутинною справою, це стало нормою для їхньої соціальної групи, відповідно вони продовжують втілювати їх.

Незважаючи на те, що на думку студентів, вони чудово ознайомлені з поняттям «академічної доброочесності», все ж є розбіжності в розумінні, які практики є порушенням, особливо, якщо розглядати хабарництво. Опитані студенти схильні вважати безперечним виявом хабарництва надання коштів з метою отримати оцінку, проте з менш активно вони розглядають подарунки, послуги, допомогу як вияв цього типу порушень. Такі переконання можуть слідувати досвіду з навчання в школі, тому рекомендовано наголошувати студентам і про такий тип порушень, щоб запобігти хабарництву.

Найбільш поширеними типами практиками є плагіат та списування, далі йде обман, хабарництво найменш поширене. Проте дослідженню хабарництва варто приділити особливої уваги, оскільки це досить складна тематика з точки зору психологічного стану респондента – не завжди він щиро скаже, що

здійснював акт хабарництва. Це питання можна чудово дослідити якісними методами дослідження.

На етапі розвідувального дослідження кількісним методом нам вдалось припустити, які є тенденції щодо практик порушення академічної доброчесності у львівських ЗВО, причини, які можуть впливати на реалізацію цих практик та описали 4 основні типи практик (плагіат, списування, обман, хабарництво). Наступним етапом рекомендується провести якісне дослідження цього питання, щоб додати нові типи практик, такі як фальсифікація, фабрикація, самоплагіат, глибше та ширше розкрити ймовірні причини, чому студенти вдаються до таких дій і детальніше дослідити практику хабарництва, щоб отримати нові, актуальні статистичні напрацювання та на цій базі шукати рішення наявних проблем.

Список джерел і наукової літератури

- 1) *«Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Основні результати дослідження за проектом No 49169»*, Режим доступу: <https://surgeryfour.pdmu.edu.ua/storage/common/docs/R1vyfIum4hNfJntUrILfR6KRh1FhLdBWxXuD6Amv.pdf>
- 2) *«Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України.»* Київ, 2016 р., Режим доступу: www.donnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/8/2019/08/Analiz_prakt.Akad.dobr.u-ZVO-Ukr_.pdf
- 3) *«Вища Освіта в Україні: Громадська Думка Студентів.»*, Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. 2015. Режим доступу: <https://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv>.
- 4) *«Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти»* Режим доступу: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Кодекс-академічної-доброчесності..pdf>
- 5) *«Положення про академічну доброчесність у Національному університеті «Львівська політехніка».*» Львів, 2017 Режим доступу: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/1553/178-10vid08092017-2-9.pdf>
- 6) *«Положення про забезпечення академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка».* Львів, 2019 р. Режим доступу: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/reg_academic_virtue.pdf
- 7) *«Положення про запобігання плагіату та інших видів порушення академічної доброчесності й коректне застосування цитат в освітньому процесі, науково-педагогічній і науковій діяльності закладу вищої освіти “Український*

Католицький Університет”». Львів, 2022 р. – Український католицький університет, Режим доступу: <https://s3.eu-central1.amazonaws.com/ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/2022.-Polozhennya-pro-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>

8) Верховна Рада України. 4 сесія. (2017, вер. 05). Закон України No2145-VIII, «Про освіту». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

9) Бергер П., Лукман Т. «Социальное конструирование реальности: Трактат по социологии знания.» М., 1995

10) Бурдьё П. «Начала. Choses dites» Choses dites. Pierre Bourdieu. Paris, Minuit, 1987. Переклад Шматко Н.А./ — М.: Socio-Logos, 1994.

11) Бурдьё П. «Практический смысл.» СПб.: Алетейя, 2001.

12) Буроменський М.В., Волянська О. В., Огай М. Ю., Підкуркова І. В. та Сердюк О. В. «Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування» – Київ: Ваіте, 2018, Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/N71.pdf>

13) В. Бурний “Хронічний Плагіат в Українських ВНЗ.”, Commons, 21.11.2016. Режим доступу: <https://commons.com.ua/en/pro-plagiat/>.

14) Гидденс Э, «Устроение общества: Очерк теории структуризации». - 2-е изд. - М.: Академический Проект, 2005.

15) Громлюк, І. "Спартак Суббота. Кто це такий і чому всі про нього говорять." ,BBC Україна, 12.04.2023, www.bbc.com/ukrainian/news-65253772

16) Дроздов, В «Як зробити освіту доброчесною? Досвід практик академічної доброчесності університетів США», 2017, Режим доступу: <http://idgu.edu.ua/5384>

17) Дюркгейм Э. «Самоубийство: Социологический этюд» /Пер, с фр. с сокр.; Под ред. В. А. Базарова.—М.: Мысль, 1994.

- 18) Дюркгейм Э. «Социология. Ее предмет, метод, предназначение» / Пер. с фр., А. Б. Гофмана.— М.: Канон, 1995
- 19) Експертне інтерв'ю. Роман Озимок – автор Кодексу про академічну доброчесність Юридичного факультету ЛНУ. 09.05.2023
- 20) К. А. Агаларова, В. В. Бурега, Г.-М. М. Саппа «Словник основних термінів з курсу «Соціологія»», , Харків 2015, Режим доступу:
<https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/c36ae691-a87c-4033-b5eb-727246be22b9/content>
- 21) Мертон Р. «Социальная теория и социальная структура. Социальная структура и аномия» // Социологические исследования. - 1992.
- 22) Міністерство освіти і науки України «Нова українська школа.» , Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
- 23) Настояща К. В. « Теорія практик: оптики методології та ракурси аналізу» 2017, Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/229856785.pdf>
- 24) Як Українські ВНЗ Ставляться До Плагіату - ІНФОГРАФІКА. Academic Integrity and Quality Initiative, 6.10.2016.Режим доступу:
<https://academiq.org.ua/novyny/yak-ukrayinski-vnz-stavlyatsya-plagiatu-infografika/>.
- 25) Дж. Коулман «Капитал социальный и человеческий»// Общественные науки и современность. Ст. 121-139– 2001.

26) *Офіс доброчесності НАЗК*. Офіційний вебсайт Національного агентства з питань запобігання корупції. Режим доступу: <https://prosvita.nazk.gov.ua>

27) *Чим запам'ятався Сергій Шкарлет на посаді міністра освіти і науки ?* НУШ, Режим доступу: <https://nus.org.ua/news/chym-zapam-yatavsya-sergij-shkarlet-na-posadi-ministra-osvity-i-nauky/>

28) E. Durkheim «*The Rules of Sociological Method*», «*The free press*», New York, 1982.

Анкета соціологічного дослідження

Блок 1. Соціально демографічні характеристики

1: Вкажіть вашу стать:

- Чоловік
- Жінка
- Інше

2: Вкажіть ваш курс навчання

- 1 курс
- 2 курс
- 3 курс
- 4, 5 курс

3: Вкажіть вашу спеціальність та університет(відкрите питання)

4: Вкажіть ваш середній бал за попередній семестр

- 60-64
- 65-74
- 75-84
- 85-94
- 95-100

Блок 2. Поняття академічної доброчесності

5: Чи знайомі ви з поняттям “академічна доброчесність”?

- Так
- Ні
- Важко відповісти
- Без відповіді

6: Чи ознайомили вас викладачі, працівники університету з поняттям академічної доброчесності та з положенням університету?

- Так
- Ні

7: Чи читали ви самостійно Положення про академічну доброчесність вашого університету?

- Так, я прочитав/прочитала університетське Положення про академічну доброчесність повністю, від початку до кінця
- Так, я читав/читала Положення, однак не весь текст, а окремі частини
- Ні, не читав взагалі (перехід до питання 9)
- Ні, не читав і навіть не знаю, чи воно є (перехід до питання 9)

8: Чи погоджуєтесь ви з положенням, та чи розділяєте цінність дотримання академічної доброчесності?

- Так
- Частково
- Ні

Блок 3. Навчальний процес

9: Чи погоджуєтесь ви з наступними твердженнями, щодо вашої залученості в навчальний процес (від 1 до 5, де 1 - абсолютно не погоджуюсь, 2 - швидше не погоджуюсь, аніж погоджуюсь, 3 - важко відповісти, 4- швидше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь, 5 - повністю погоджуюсь)

	1	2	3	4	5
	Абсолютно не погоджуюсь	Швидше не погоджуюсь, аніж погоджуюсь	Важко відповісти	Швидше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь	Повністю погоджуюсь
9.1 Зазвичай я активно залучений у навчальний процес на лекціях/семінарах/практичних заняттях					
9.2 Я сумлінно виконую всі домашні завдання					
9.3 Я прикладаю багато зусиль до навчання					
9.4 Я конспектую лекційний матеріал					
9.5 Я не пропускаю пари без вагомої на те причини					
9.6 Я намагаюсь зрозуміти весь матеріал та вивчити його					
9.7 Мені подобається навчальна програма та форма викладання матеріалу					
9.8 Мені цікаво те, що я вивчаю на заняттях					
9.9 Я беру активну участь в університетському житті в позанавчальний час					

10: Оберіть зі списку 3 головні причини, що відповідають вашій мотивації продовжувати навчання в університеті?

- 10.1 Отримати якісні знання, які потім буду застосовувати в професії
- 10.2 Отримати диплом для подальшого працевлаштування
- 10.3 Отримати диплом як факт наявності вищої освіти
- 10.4 Продовжити отримувати стипендію
- 10.5 Навчаюсь, бо так хочуть мої батьки
- 10.6 Мотивації навчатись немає, але не хочу покидати університет
- Ваш варіант _____

11: Чи плануєте ви продовжувати навчання або працювати за спеціальністю?

- Так
- Частково, за суміжною професією або спеціальністю
- Ні
- Не визначився/не визначилась

Блок 4. Практики академічної недоброчесності та ставлення до них

12: В якій мірі наступні дії ви вважаєте порушенням академічної доброчесності?

(від 1 до 5, де 1 - це взагалі не порушує академічної доброчесності, 2 - скоріше не порушення, 3 - важко сказати, 4- скоріше порушення, 5 так, однозначно порушення)

	1	2	3	4	5
	Це взагалі не порушує академічної доброчесності	Скоріше не порушення	Важко сказати	Скоріше порушення	Так, однозначно порушення
12.1 Привласнення роботи іншого студента або матеріалів з інтернету					
12.2 Копіювання фрагменту тексту без посилання					
12.3 Запозичення ідей з інших текстів та висловлення їх "іншими словами" без посилання					
12.4 Користування Ghat gpt для пошуку наукової літератури					
12.5 Привласнення роботи, яку повністю написав Ghat gpt					
12.6 Давати списувати зі своєї роботи однокурснику					
12.7 Списування на екзаменах з шпаргалок чи інших допоміжних матеріалів					
12.8 Списування відповідей в іншого студента на					

екзамені/заліку/контролі знань за його відома чи без					
12.9 Користування конспектами, допоміжними матеріалами, коли цього вимагає завдання					
12.10 Підготовка до заняття не лише по основних, а й по додаткових матеріалах					
12.11 Купівля готових курсових/дипломних/письмових робіт в інтернеті					
12.12 Замовчування факту про відомий випадок академічної недоброчесності					
12.13 Продаж відповідей або готових робіт іншим студентам					
12.14 Сидіти на онлайн парі з вимкненою камерою, щоб займатись з іншими справами					
12.15 Пропуск пари, попередньо надавши викладачу хибну інформацію щодо її пропуску					
12.16 Обмін навчальною інформацією з іншими студентами					
12.17 Участь в університетських подіях, конференціях, які дозволять отримати додаткові бали					
12.18 Пропозиція додаткових послуг, допомоги викладачу з метою отримання оцінки					
12.19 Надання певної суми коштів викладачу за його проханням, з метою отримати оцінку					

13: Чи потрібно, на вашу думку, вводити універсальні санкції для тих, хто порушує правила академічної доброчесності?

- Так, без виключення

- Для деяких випадків - так, для деяких випадків - ні, треба вивчати ситуацію, в якій це порушення сталося та діяти ситуативно
- Ні, не потрібно (перехід до питання 15)
- Важко відповісти

14: Як ви вважаєте, в якій мірі наступні дії потребують чи не потребують санкцій? (від 1 до 5, де 1 - однозначно не потребують санкцій, 2- скоріше не потребують, 3 - важко сказати, 4 - скоріше потребують, 5 - однозначно потребують санкцій)

	1	2	3	4	5
	Однозначно не потребують санкцій	Скоріше не потребують	Важко сказати	Скоріше потребують	Однозначно потребують санкцій
14.1 Привласнення роботи іншого студента або матеріалів з інтернету					
14.2 Копіювання фрагменту тексту без посилання					
14.3 Запозичення ідей з інших текстів та висловлення їх "іншими словами" без посилання					
14.4 Користування Ghat gpt для пошуку наукової літератури					
14.5 Привласнення роботи, яку повністю написав Ghat gpt					
14.6 Давати списувати зі своєї роботи однокурснику					
14.7 Списування на екзаменах з шпаргалок чи інших допоміжних матеріалів					
14.8 Списування відповідей в іншого студента на екзамені/заліку/контролі знань за його відома чи без					
14.9 Користування конспектами, допоміжними матеріалами, коли цього вимагає завдання					

14.10 Підготовка до заняття не лише по основних, а й по додаткових матеріалах					
14.11 Купівля готових курсових/дипломних/письмових робіт в інтернеті					
14.12 Замовчування факту про відомий випадок академічної недоброчесності					
14.13 Продаж відповідей або готових робіт іншим студентам					
14.14 Сидіти на онлайн парі з вимкненою камерою, щоб займатись іншими справами					
14.15 Пропуск пари, попередньо надавши викладачу хибну інформацію щодо її пропуску					
14.16 Обмін навчальною інформацією з іншими студентами					
14.17 Участь в університетських подіях, конференціях, які дозволяють отримати додаткові бали					
14.18 Пропозиція додаткових послуг, допомоги викладачу з метою отримання оцінки					
14.19 Надання певної суми коштів викладачу за його проханням, з метою отримати оцінку					

15: Чи знаєте або чули ви про випадки академічної недоброчесності серед ваших одногрупників, студентів вашого університету?

- Так
- Ні (перехід до питання 17)

16: Чи вчиняють ваші одногрупники, студенти вашого університету наступні дії?

	1	2	3
	Так	Ні	Не знаю, не чув про це

16.1 Привласнення роботи іншого студента або матеріалів з інтернету			
16.2 Копіювання фрагменту тексту без посилання			
16.3 Запозичення ідей з інших текстів та висловлення їх "іншими словами" без посилання			
16.4 Користування Ghat gpt для пошуку наукової літератури			
16.5 Привласнення роботи, яку повністю написав Ghat gpt			
16.6 Давати списувати зі свої роботи однокурснику			
16.7 Списування на екзаменах з шпаргалок чи інших допоміжних матеріалів			
16.8 Списування відповідей в іншого студента на екзамені/заліку/контролі знань за його відома чи без			
16.9 Користування конспектами, допоміжними матеріалами, коли цього вимагає завдання			
16.10 Підготовка до заняття не лише по основних, а й по додаткових матеріалах			
16.11 Купівля готових курсових/дипломних/письмових робіт в інтернеті			
16.12 Замовчування факту про відомий випадок академічної недоброчесності			
16.13 Продаж відповідей або готових робіт іншим студентам			
16.14 Сидіти на онлайн парі з вимкненою камерою, щоб займатись з іншими справами			
16.15 Пропуск пари, попередньо надавши викладачу хибну інформацію щодо її пропуску			
16.16 Обмін навчальною інформацією з іншими студентами			
16.17 Участь в університетських подіях, конференціях, які дозволять отримати додаткові бали			
16.18 Пропозиція додаткових послуг, допомоги викладачу з метою отримання оцінки			

16.19 Надання певної суми коштів викладачу за його проханням, з метою отримати оцінку			
---	--	--	--

17: Чи робили ви щось з переліченого нижче та як часто за останні два навчальні роки? (де 1 - не робив/робила такого ніколи, 2 - робив/зробила таке один раз, 3 - робив/робила таке 2-3 рази, 4 - робив/робила таке 4 і більше разів, 5- вважаю це нормальною практикою та роблю це на постійній основі)

	1	2	3	4	5
	Не робив/робила такого ніколи	Зробив/зробила таке один раз	Робив/робила таке 2-3 рази	Робив/робила таке 4 і більше разів	Вважаю це нормальною практикою та роблю це на постійній основі
17.1 Привласнення роботи іншого студента або матеріалів з інтернету					
17.2 Копіювання фрагменту тексту без посилання					
17.3 Запозичення ідей з інших текстів та висловлення їх "іншими словами" без посилання					
17.4 Користування Ghat gpt для пошуку наукової літератури					
17.5 Привласнення роботи, яку повністю написав Ghat gpt					
17.6 Давати списувати зі свої роботи однокурснику					
17.7 Списування на екзаменах з шпаргалок чи інших допоміжних матеріалів					
17.8 Списування відповідей в іншого					

студента на екзаміні/заліку/контролі знань за його відома чи без					
17.9 Користування конспектами, допоміжними матеріалами, коли цього вимагає завдання					
17.10 Підготовка до заняття не лише по основних, а й по додаткових матеріалах					
17.11 Купівля готових курсівих/дипломних/письм ових робіт в інтернеті					
17.12 Замовчування факту про відомий випадок академічної недобросовісності					
17.13 Продаж відповідей або готових робіт іншим студентам					
17.14 Сидіти на онлайн парі з вимкненою камерою, щоб займатись іншими справами					
17.15 Пропуск пари, попередньо надавши викладачу хибну інформацію щодо її пропуску					
17.16 Обмін навчальною інформацією з іншими студентами					
17.17 Участь в університетських подіях, конференціях, які дозволять отримати додаткові бали					
17.18 Пропозиція додаткових послуг, допомоги викладачу з метою отримання оцінки					

17.19 Надання певної суми коштів викладачу за його проханням, з метою отримати оцінку					
---	--	--	--	--	--

Блок 5. Причини та мотиви студентів вдаватись до академічної недоброчесності

18: Оберіть зі списку 3 головні причини, що на вашу думку може спонукати студентів порушувати правила академічної доброчесності

- 18.1 Занадто велика навантаженість навчання
- 18.2 Нецікаві та не потрібні предмети в навчальному плані
- 18.3 Всі студенти це роблять, це звична практика
- 18.4 Без хабара або подарунку неможливо закрити предмет
- 18.5 Такі порушення залишаються непоміченими і за них не карають
- 18.6 Викладачі не ознайомлюють студентів із принципами академічної доброчесності та не закріплюють з ними це знання на практиці
- 18.7 Матеріал занадто важкий для студентів
- 18.8 Низький рівень мотивації до навчання
- 18.9 Студенти не вважають поганим порушення принципів академічної доброчесності
- 18.10 Студенти зайняті особистим життям та іншими справами
- 18.11 Лінощі до навчання
- 18.12 Викладачі фактично заохочують студентів до порушень, коли дають формальні завдання та не перевіряють їх добре, не дають зворотного зв'язку
- 18.13 Легкий доступ до інформації, яку можна скопіювати
- 18.14 Студенти працюють, щоб фінансово утримувати себе, часу на навчання не вистачає
- Свій варіант _____

2.1 Регресійна модель (всі типи порушень)

Таблиця 6

Регресійний аналіз, всі типи порушень

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.637 ^a	.406	.391	.65405
a. Predictors: (Constant), Нормалізація поведінки, Залученість, Обізнаність поняттям, Ставлення				

ANOVA^a					
Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	44.210	4	11.052	25.837	<.001 _b
Residual	64.594	151	.428		
Total	108.804	155			
a. Dependent Variable: Всі практики порушення					
b. Predictors: (Constant), Нормалізація поведінки, Залученість, Обізнаність поняттям, Ставлення					

Coefficients^a					
Model	Unstandardized B	Coefficients Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
(Constant)	3.879	.356		10.887	<.001
Ставлення	-.149	.069	-.151	-2.163	.032
Залученість	-.428	.063	-.485	-6.787	<.001
Обізнаність поняттям	.274	.110	.163	2.489	.014
Нормалізація поведінки	.630	.207	.192	3.038	.003
a. Dependent Variable: Всі практики порушення					

2.2 Регресійна модель (плагіат)

Регресійна модель, практики плагіату

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.713 ^a	.509	.491	.72041
a. Predictors: (Constant), нормалзація поведінки, Позиціонування (не порушення порушення) Обізнаність поняттям, Залученість, Чи потребує санкцій_пл				

ANOVA ^a					
Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	74.685	5	14.937	28.780	<.001 ^b
Residual	72.140	139	.519		
Total	146.825	144			
a. Dependent Variable: Практики_пл					
b. Predictors: (Constant), нормалзація поведінки, Позиціонування (не порушення порушення) Обізнаність поняттям, Залученість, Чи потребує санкцій_пл поняттям, Ставлення					

Coefficients ^a					
Model	Unstandardized B	Coefficients Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
(Constant)	5.119	.443		11.543	<.001
Позиціонування (не порушення/порушення)	-.213	.103	-.181	-2.073	.040
Чи потребує санкцій_пл	-.288	.087	-.290	-3.296	.001
Залученість	-.426	.071	-.388	-6.027	<.001

Обізнаність поняттям	.321	.132	.150	2.425	.017
Нормалізація поведінки	.563	.243	.139	2.316	.022
a. Dependent Variable: Практики_пл					

2.3 Регресійна модель (списування)

Таблиця 8

Регресійна модель, практики списування

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.538 ^a	.289	.274	.83826
a. Predictors: (Constant), Негативна мотивація, Чи потребує санкцій_сп, Залученість				

ANOVA ^a					
Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	40.069	3	13.356	19.008	<.001 ^b
Residual	98.374	140	.703		
Total	138.444	143			
a. Dependent Variable: Практики_сп					
b. Predictors: (Constant), Негативна мотивація, Чи потребує санкцій_сп, Залученість					

Coefficients ^a					
Model	Unstandardized B	Coefficients Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
(Constant)	3.872	.412		9.392	<.001
Чи потребує санкцій_сп	-.221	.067	-.243	-3.283	.001
Залученість	-.251	.094	-.235	-2.674	.008
Негативна мотивація	.837	.282	.253	2.968	.004

a. Dependent Variable: Практики_сп

2.4 Регресійна модель (обман)

Таблиця 9

Регресійна модель, практики обману

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.538 ^a	.289	.274	.83826

a. Predictors: (Constant), Негативна мотивація, Чи потребує санкцій_сп, Залученість

ANOVA ^a					
Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	40.069	3	13.356	19.008	<.001 ^b
Residual	98.374	140	.703		
Total	138.444	143			

a. Dependent Variable: Практики_сп

b. Predictors: (Constant), Негативна мотивація, Чи потребує санкцій_сп, Залученість

Coefficients ^a					
Model	Unstandardized B	Coefficients Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
(Constant)	3.872	.412		9.392	<.001
Чи потребує санкцій_сп	-.221	.067	-.243	-3.283	.001
Залученість	-.251	.094	-.235	-2.674	.008
Негативна мотивація	.837	.282	.253	2.968	.004

a. Dependent Variable: Практики_сп

2.5 Регресійна модель (хабарництво)

Таблиця 10

Регресійна модель, практики хабарництва

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.508 ^a	.258	.239	.84256

a. Predictors: (Constant), Викладачі своїми діями спонукають студентів до порушень, Стать, Середній бал, Чи розділяєте цінність?

ANOVA ^a					
Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	38.212	4	9.553	13.457	<.001 ^b
Residual	110.036	155	.710		
Total	148.248	159			

a. Dependent Variable: Практики_хаб

b. Predictors: (Constant), Викладачі своїми діями спонукають студентів до порушень, Стать, Середній бал, Чи розділяєте цінність?

Coefficients ^a

Model	Unstandardized B	Coefficients Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
(Constant)	2.428	.425		5.717	<.001
Стать	-.557	.141	-.277	-3.945	<.001
Середній бал	-.191	.069	-.202	-2.769	.006
Чи розділяєте цінність?	.351	.121	.212	2.897	.004
Викладачі своїми діями спонукають студентів до порушень	.712	.323	.153	2.204	.029
a. Dependent Variable: Практики_хаб					

2.6 Кластерний аналіз

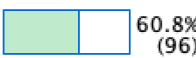

Рисунок 9

Кластерний аналіз

Clusters

Input (Predictor) Importance

■ 1.0 ■ 0.8 ■ 0.6 ■ 0.4 ■ 0.2 ■ 0.0

Cluster	1	2
Label		
Description		
Size	 60.8% (96)	 39.2% (62)
Inputs	Практики_сп 2.00	Практики_сп 3.49
	Практики_об 1.85	Практики_об 3.05
	Практики_пл 2.06	Практики_пл 3.48
	Практики_хаб 1.10	Практики_хаб 2.12

Model Summary

Algorithm	TwoStep
Inputs	4
Clusters	2

Cluster Quality

